

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Martina Dubová

Vychovatelství

Začlenění dětí cizinců do školní družiny

Bakalářská práce

Vedoucí práce: PhDr. Jitka Plischke, Ph. D.
Olomouc, 2014

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a použila jen literaturu a zdroje uvedené v seznamu použitých zdrojů.

V Olomouci dne

Martina Dubová

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí své bakalářské práce PhDr. Jitce Plischke, Ph.D., za odborné vedení, poskytování rad a konzultací při tvorbě této bakalářské práce. Dále bych také chtěla poděkovat své rodině a přátelům za podporu při studiu.

Obsah

Úvod	5
1 Školní družina	6
1.1 Funkce školní družiny	8
1.2 Výchovné cíle školní družiny	10
1.4 Osobnost vychovatele	12
1.5 Kvalifikace vychovatele	14
2 Imigranti	16
2.1 Imigranti v České republice	17
3 Druhy pobytů v České republice	21
3.1 Přechodný pobyt	21
3.3 Imigranti v Olomouckém kraj	23
4 Vzdělávání imigrantů	24
4.1 Imigranti a škola	25
4.2 Imigranti a učitelé	27
4.3 Podpora žáků – cizinců ve školní družině	28
5. Praktická část bakalářské práce	29
5.1 Cíl průzkumu, formulace výzkumných otázek	29
5.2 Charakteristika průzkumného souboru	30
5.4 Analýza dat	31
6 Interpretace výsledků výzkumného šetření	44
ZÁVĚR	45
Příloha č. 1: Dotazník	49
ANOTACE	52

Úvod

Předkládaná bakalářská práce nese název Začlenění dětí cizinců ve školní družině. Otázka imigrantů je v dnešní době v České republice, stejně jako v ostatních zemích světa, hodně diskutovaná. Jelikož děti tráví poměrně velký čas na základní škole, je to místo, kde dochází k formování osobnosti. Děti zde získávají určité způsoby chování, názory, zvyky. Je tedy velice důležité, aby škola byla co nejlepším místem nejen pro vzdělávání, ale také důležitým prvkem mimoškolní aktivity, jako je školní družina. Kvalitní prostředí českých škol se týká nejen českých žáků, ale i cizinců žijících na našem území. Rok od roku stoupá počet cizinců na českých školách. Je tedy potřeba věnovat velkou pozornost začlenění dětí – cizinců v českých školách.

Hlavním cílem mé bakalářské práce je zjistit, jak se děti - cizinci adaptují ve školní družině, jak je na ně pohlíženo, jestli si hrají se stejnými hračkami, zda jejich integrace v družině přináší nějaký přínos pro české děti. Objasníme, zda má jejich přítomnost ve školní družině nějaký vliv na české děti.

V první kapitole teoretické části definujeme, co to je školní družina. Pozornost věnujeme tomu, jaké má funkce, cíle a jaký je její obsah. Objasníme osobnost vychovatele. Popíšeme, jaké vlastnosti by vychovatel měl mít a jaká by měla být jeho kvalifikace. V druhé kapitole se budeme věnovat imigrantům, proč tu jsou a jaký je jejich počet v Olomouckém kraji. Definuji, jaké máme v České republice druhy pobytů. Klademe také důraz na vzdělávání imigrantů.

V praktické části bakalářské práce prostřednictvím průzkumu zjišťujeme, jak se začleňují děti - cizinci ve školní družině, jak je ostatní děti přijímají. Jestli si s nimi hrají, zda mají v družině kamarády. Také zjistíme, jaký pohled má vychovatelka na žáky - cizince. Po získání a zpracování výsledků dotazníku stanovíme závěr.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Školní družina

Školní družina je školské zařízení výchovy pro zájmové vzdělávání. Je mezi ostatními školskými zařízeními určenými pro volný čas dětí nejčtenější, zaměstnává mnoho vychovatelů a jeho odděleními prošlo velmi mnoho dětí. Výchova je společenský proces, takže i výchovu ve školní družině je potřeba chápat jako součást nezbytné společenské reprodukce, nikoli jako hlídání dětí - tj. pouhou sociální službou. Družina ve dnech školního vyučování vytváří pro děti přechod mezi výukou ve třídách a pobytem doma. Školní družina není pokračováním školního vyučování, pedagogická práce v ní má specifika a je dosti jiná od obvyklé vzdělávací praxe. Ze zjednodušeného pohledu části rodičů plní pouze funkci sociální, pro děti ale zabezpečuje odpočinek, rekreaci i zájmové činnosti. Pro funkční činnost školní družiny a zvládnutí všech úkolů jsou stanoveny tyto podmínky:¹

- Personální - vychovatelka je odborně vzdělaná osobnost s velkou dávkou empatie a má chuť pracovat s dětmi.
- Materiální - jsou vybaveny prostory družiny, kluboven a heren, je zde možnost využívání tělocvičen a sportovišť.
- Řídící a kontrolní – pro plnění této podmínky má školní družina oporu v právním vymezení své činnosti i v ustanoveních vztahujících se k činnosti.²

Je to školské zařízení pro výchovu mimo vyučování. V České republice působí 4101 školních družin pro 228 135 žáků (údaje z roku 2007).³

Školní družiny obvykle fungují na základních školách nebo mohou být zřízeny jako samostatná zařízení a sloužit žákům jedné či více škol. V družině mají přednost především žáci prvního stupně základního vzdělávání, dělí se na oddělení, která se naplňují do počtu 30 žáků. Ředitel školy je schopen zohlednit integrované žáky se specifickými vzdělávacími potřebami. Do družiny jsou žáci zpravidla přihlášení k pravidelné docházce. Je v provozu ve

¹ HÁJEK, Bedřich a Jiřina PÁVKOVÁ. *Školní družina*. 3. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 9

² HÁJEK, Bedřich a Jiřina PÁVKOVÁ. *Školní družina*. 3. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 10

³ PRŮCHA, J., J. MAREŠ, a E. WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2003, s. 239.

dnech školního vyučování a o prázdninách, po projednání se zřizovatelem může ředitel přerušit její činnost o prázdninách.⁴

Ve výchovné práci školní družiny věnujeme větší pozornost zejména různým druhům tělovýchovných a sportovních činností, výchově péče o zdraví dětí a jejich správný způsob. Pomáháme uspokojovat a utvářet různorodé kulturně estetické potřeby a zájmy dětí a podporovat tvůrčí snahy v této oblasti – pomáháme žákům přibližovat nové objevy vědy a techniky, s kterými se seznamují i při poslechu rozhlasu, sledování televize nebo díky tisku.

Podporujeme tím u žáků touhu po vzdělání, po vědění a pěstujeme tím nepřímý kladný vztah žáků k vyučování a učení. Ve veškerých činnostech usilujeme ve školní družině o to, aby se rozvíjely kladně individuální a kolektivní city a vztahy mezi dětmi, napomáháme rozvíjet kladné morální a charakterové vlastnosti a rysy. Při veškerých činnostech dbáme na to, aby se rozvíjela dětská aktivita, samostatnost, iniciativa a dětská tvořivost. Také dbáme na to, aby se uplatňoval aktivní podíl dětí na životě a práci v kolektivu ve školní družině a rozvíjely se organizační schopnosti dětí.⁵

⁴ HÁJEK, B., B. HOFBAUER a J. PÁVKOVÁ. *Pedagogika ovivňování volného času, Trendy pedagogiky volného času*. Praha: Portál, 2008, s. 146

⁵ BLÁHA, Václav. *Výchova mimo vyučování na základních školách*. 1. vydání. Praha, 1984, s. 101

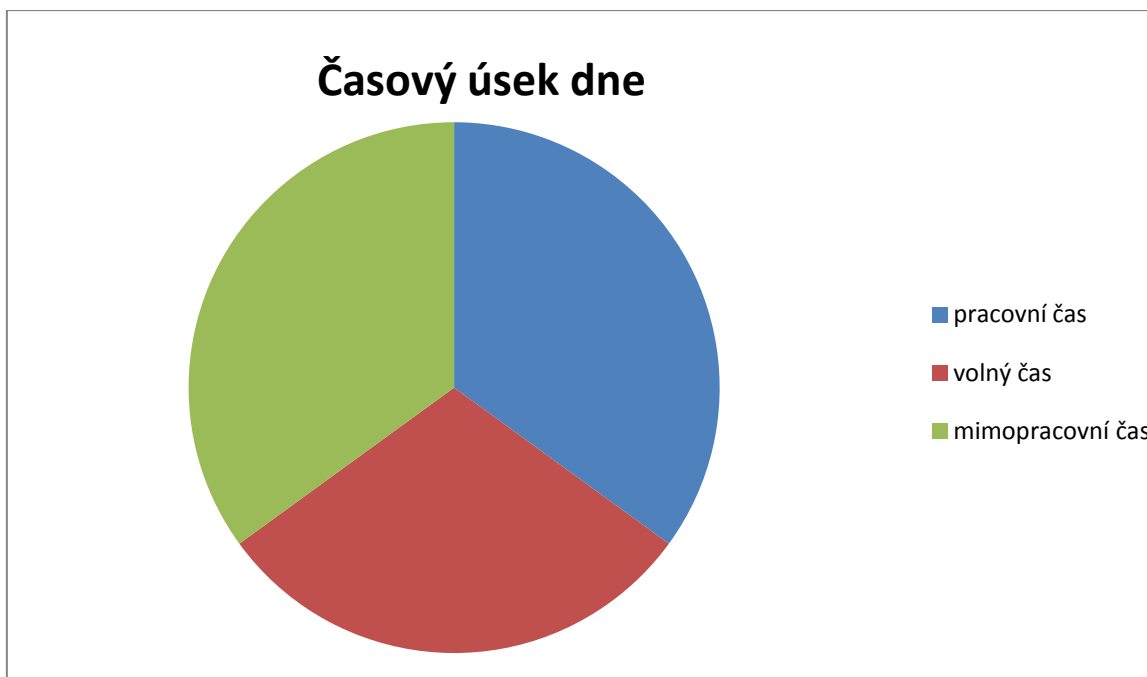
1.1 Funkce školní družiny

Nejdůležitějším požadavkem rodičů na družinu je bezprostřední naplňování volného času dětí, to je výchova ve volném čase. Svojí funkci naplňuje činnostmi odpočinkovými (rekreační činnosti, klidové i zájmové aktivity) i přípravou na jejich vyučování. Odpočinkové činnosti mají odstranit únavu dětí. Nechápeme je jen jako klidové činnosti, které se do denního režimu zařazují nejčastěji po obědě, popřípadě do činností před začátkem vyučováním ráno pro žáky, kteří brzy vstávají, a pak podle potřeby kdykoli během dne. Klid může být na lůžku nebo lehátku. Důležitý je aktivní odpočinek. Slouží k regeneraci sil. Obsahuje obtížnější sportovní, pohybové, turistické nebo manuální prvky. Dle podmínek by měli být tyto činnosti realizované hlavně venku ve skupinách.

K odpočinku mohou sloužit i jiné zájmové činnosti rozvíjející osobnost dítěte. Umožňují dětem nejen seberealizaci, ale i jiné poznávání a rozvoj dovedností. Vlastní aktivní činnost vycházející ze zájmu dětí zahání pocity nudy a nenaplněné doby. Ze zjednodušeného pohledu části rodičů plní pouze funkci sociální, pro děti ale zabezpečuje odpočinek, rekreaci i zájmové činnosti. Den dítěte můžeme zjednodušeně rozdělit na tři časové úseky: dobu pracovní (to je doba, kterou dítě stráví ve škole nebo přípravou na vyučování), dobu mimopracovní (čas, kdy dítě potřebuje na regeneraci sil a nezbytné životní úkony – spánek, jídlo) a dobu tzv. volného času (oblast, kdy se dítě může věnovat svým činnostem dle své svobodné volby).⁶ Vedle funkce výchovné a zdravotní je důležitá i složka sociální, protože toto zařízení zabezpečuje bezpečnost dětem v době, kdy jsou jejich rodiče v práci.⁷

⁶ HÁJEK, Bedřich a Jiřina PÁVKOVÁ. *Školní družina*. 3. vyd. Praha: Portál, 2011, s. 15 - 16

⁷ NĚMEC, Jiří a kol. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času. Pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2002, s. 21

Graf č. 1 - Graf časového úseku dne⁸

Volný čas trávený v družině má pomáhat k pocitu „nějak k něčemu patřit“, rozvíjet vědomí své individuality. Čas trávený v družině má být společnosti i jedinci prospěšný. Má umožňovat pozitivní zážitky a podněcovat ve člověku tvůrčí síly.⁹ Na aktivitách spojených s přípravou na vyučování, a to obzvláště při vypracovávání úkolů, mohou děti podle místních podmínek a typů škol spolupracovat i vyučující. Vztahuje se to hlavně ke skupině dětí z méně podnětných prostředí nebo dětí, které kvůli vývojovým poruchám učení potřebují zvýšenou péči. Chystání se na vyučování může mít některou z následujících forem:

- vypracování domácích úkolů se souhlasem rodičů dětí (tahle činnost by měla být zařazována do denního režimu v souladu s křivkou výkonnosti dítěte, tedy až po odpočinkových činnostech. Ne tedy před 15. hodinou) při vypracování písemných domácích úkolů vychovatelka dětem úkoly neopravuje, pouze děti vyzve k vyhledávání chyb, jeho opravení a následného zdůvodnění,
- zábavné procvičování učiva formou didaktických her, ověřování a upevňování školních poznatků v praxi při vycházkách, exkurzích a jiných činnostech,

⁸ HÁJEK, Bedřich a Jiřina PÁVKOVÁ. Školní družina. 3. vydání. Praha: Portál, 2011, s. 15

⁹ VÁŽANSKÝ, Mojmír. Základy pedagogiky volného času. 2. Vydání. Brno, 2001, s. 32

- získávání dalších doplňujících poznatků při praktických činnostech jako jsou vycházky, práce s knihou, poslechové činnosti a jiné.¹⁰

1.2 Výchové cíle školní družiny

Zájmové vzdělávání ve školní družině má za úkol obohacovat denní plán žáka, zabezpečit odborné pedagogické vedení při činnostech ve volném čase a na základě místních podmínek co nejvíce podporovat jednotlivý rozvoj dítěte. Školní družina poskytuje ve vhodném prostředí činnosti podnětné, zajímavé, a obsahově bohaté. V družině se může žák pod přímým nebo nepřímým pedagogickým vedením přirozeným dětským způsobem projevovat, bavit se i zaměstnávat. Hlavní cíle školní družiny jsou:

- rozvoj žáka, jeho učení a poznání,
- získání základů hodnot, na nichž je založena naše společnost,
- osvojení osobní samostatnosti a možnosti projevovat se jako samostatná osobnost působící na své okolí,
- vychovávat žáka k smysluplnému využívání volného času a opatřit žáky dostatkem návrhů pro naplňování volného času.¹¹

Za důležitý cíl se klade i příprava na vyučování. Hlavní záměr je vychovat žáka na každodenní návyk se učit. Naučit je vhodně si organizovat přípravu na vyučování.¹²

Družina se především zaměřuje na výchovu, která posiluje komunikativní dovednosti, přispívá k schopnosti uplatnit se ve skupině a společnosti a přijímat důsledky svého chování a jednání. Usiluje o formování životních postojů, dává velké množství námětů k rozvíjení nadání a ke kvalitnímu prožívání volného času. Rámcové vzdělávací programy pro předškolní a základní vzdělávání mají vymezeny klíčové kompetence žáků. Na ně přirozeně navazuje i školní družina tím, že je posiluje a rozvíjí.¹³

¹⁰ HÁJEK, Bedřich a Jiřina PÁVKOVÁ. *Školní družina*. 3. vydání. Praha: Portál, 2011, s. 17

¹¹ HÁJEK, Bedřich a Jiřina PÁVKOVÁ. *Školní družina*. 3. vydání. Praha: Portál, 2011, s. 11

¹² BLÁHA, Václav. *Výchova mimo vyučování na základních školách*. Vydalo státní pedagogické nakladatelství v Praze 1984, s. 102

¹³ HOLEYŠOVÁ, Anna. *Zájmová činnost ve školní družině*. 1. vydání. Praha: Portál, 2009, s. 13

1.2 Obsah činností ve školní družině

Ve školní družině se koná činnost rekreační, odpočinková, samoobslužná, zájmová, společensky prospěšná a připravování se na výuku. Činnosti odpočinkové jsou pohybové i duševně náročné. Mohou mít podobu klidných her, četby, vyprávění a podobně. Rekreační činnosti mají často formu pohybových aktivit, nejlépe na čerstvém vzduchu. Zájmové činnosti napomáhají uspokojovat, kultivovat a rozvíjet různorodé potřeby a zájmy žáků. Kvůli časovým důvodům je nemožné zařadit všechny tyto činnosti do jednoho odpoledne. Činnosti se také prolínají, např. při rekreační činnosti se mnohdy objevují prvky zájmových či společensky užitečných aktivit. Rekreační a odpočinkové činnosti by neměly chybět v režimu dne. Výchovné působení jako záměrná a cílevědomá činnost vychovatele předpokládá plánovitý postup. Při stanovení týdenních programů výchovné práce usiluje vychovatel o vyrovnaní a správný poměr mezi jednotlivými činnostmi. Každodenní výchovné činnosti vedou žáky k naplňování volného času kvalitním způsobem a současně uspokojují jejich potřeby a přání. Vychovatel podněcuje děti k samostatnému přemýšlení obsahu činnosti, bere v úvahu jejich požadavky a posléze o nich diskutují s dětmi. Jejich návrhy taktně ovlivňuje.¹⁴

Z hlediska obsahu výchovně vzdělávací práce a v souladu se zdravotně hygienickými zásadami režimu je činnost žáků ve školní družině rozčleněna do několika obsahových okruhů činností: po vyučování a po čase vyhrazeným na oběd jsou děti zaměstnáni činnostmi odpočinkového a rekreačního rázu po nich následuje obvykle příprava žáků na vyučování a poté činnosti zájmového charakteru nebo obecně prospěšných činností. Činnosti rekreačního charakteru, které vystřídají klidný odpočinek, mají mít opačně ráz rušných pohybových činností konaných hlavně venku. Příprava žáků na vyučování uskutečňována ve školní družině sleduje hlavně záměr vychovávat a umět se učit.¹⁵

Z vlastní zkušenosti vím, že skoro ve všech školních družinách je na každý měsíc vytvořen plán činností. V září, kdy začíná škola, tedy i školní družina, tak se děti rozdělují do oddělení a seznamují se. V říjnu bývá karneval Halloween. V zimních měsících bývají soutěže v tělocvičně (vybíjená, florbal, a jiné). Na jaře a v létě to jsou atletické soutěže na hřišti.

¹⁴ HÁJEK, B., B., HOFBAUER a J.PÁVKOVÁ. *Pedagogika ovivňování volného času, Trendy pedagogiky volného času*. Praha: Portál, 2008, s. 120-121

¹⁵ BLÁHA, Václav. *Výchova mimo vyučování na základních školách*. Vydalo státní pedagogické nakladatelství v Praze 1984, s. 101-102

1.4 Osobnost vychovatele

Pro zdařilé vykonávání práce vychovatelky je potřeba splnit několik základních předpokladů:

- **Osobní dispozice:** Základním předpokladem pro úspěšný výkon funkce vychovatelky je její kladný vztah k dětem, který dokáže projevovat. Má vysokou míru empatie a umí vytvořit ve skupince dětí příznivé sociální klima. Umí s dětmi efektivně jednat – děti jsou pro ni partnery, nikoli jen objekty sociální služby. Má organizační schopnosti a rozvíjí je, umí navozovat a motivovat široké spektrum rekreačních a zájmových činností. Hra s dětmi je pro ni potěšením. Je pozitivně vyladěna – v činnostech a při jejich hodnocení vyhledává i vyzvedává hlavně kladné momenty, které přináší radost a povzbuzení. Podporuje sebevědomí dětí a rozvíjí pozitivní stránky jejich osobnosti. Je fyzicky zdatná, aby zvládla vycházky a aby jí tělovýchovné aktivity nečinily potíže.¹⁶
- **Oblečení:** Šaty dělají člověka a v některých profesích i funkci. Vhodné oblečení patří ke kultuře a k pedagogické profesi, která je založena na styku s lidmi. Oblečení nejen vytváří první dojem o vychovatelce, ale i její vizitku. Má být střízlivé, pohodlné, aby vychovatelce nebránilo v činnosti s dětmi. Šperky jako prsteny a náramky by neměly ohrožovat bezpečnost dětí.
- **Vystupování:** Správné držení těla podtrhuje nejen přirozenou autoritu dospělé jedince, ale také podporuje správné dýchání.
- **Způsob komunikace:** Vychovatelka by měla vlastnit „posazený hlas“, kterým zvládne svoji skupinu dětí, aniž by na ně křičela. Nižší polohy jsou důvěryhodnější, vzbuzují větší respekt a lépe se tyto polohy poslouchají. Intonace řeči je klidná, avšak není monotónní. Vychovatelka si pamatuje jména dětí v družině, a oslovuje je křestními jmény. Předávané instrukce a informace musí být pravdivé, jednoznačné, stručné a přesto podrobné a srozumitelné. Pokyny musí být formulovány přiměřené věku a chápání dětí, jejich vyspělosti a předešlým zkušenostem. Forma předávání informací by měla žáky upoutat, informace by se neměly zbytečně opakovat, ale pro kontrolu může vychovatelka položit pár otázek, zda děti správně pochopily a porozuměly obsahu.

¹⁶ HÁJEK, Bedřich a Jiřina PÁVKOVÁ. *Školní družina*. 3. vydání. Praha: Portál, 2011, s. 33

- **Gesta a mimika:** Zvyšují účinnost a srozumitelnost slovního projevu. Říká se, že úsměv je nejkratší cesta od člověka k člověku. Úsměvem vychovatelka může vyjádřit souhlas s činností dítěte, může i úsměvem pochválit.¹⁷

Vychovatel je ve vztahu s žákem v rozmanitých rolích učitele, rádce, instruktora, přítele nebo kamaráda, náhradního rodiče. Volí hlavně aktivní metody a formy práce, převažují práce v malých skupinkách dětí nebo individuální formy. Prostředí, v němž výchovný proces probíhá, je podle druhu činnosti nestálé a rozmanité. Tudíž to klade značné nároky na pedagogické dovednosti vychovatelů. Všechny pedagogické profese kladou velký nárok na osobnosti pracovníků. Jsou zde požadavky na vzdělání, schopnosti jednat s lidmi, být pro děti vzorem, mít pozitivní vlastnosti, udržet si správnou autoritu apod. Pedagogická profese patří do kategorie tzv. pomáhajících, u nichž je i důležitá psychická vyrovnanost a odolnost.¹⁸

Vychovatelka by měla vytvářet pestrou a zajímavou skladbu činností pro děti a pro tyto činnosti nalézat v denní skladbě zaměstnání vhodný časový prostor. Měla by navozovat radostnou atmosféru, posilovat v dětech kladné city, vytvářet pocit bezpečí, uvolnění. Nejdůležitější ovšem je, aby dbala na bezpečnost dětí po celou dobu v družině.¹⁹ „*Vychovatel je pedagogický pracovník působící ve školách a školských zařízeních ústavní a ochranné výchovy a v oblasti výchovy mimo vyučování.*“²⁰

Myslím si, že děti jsou velice náchylné na změny. Role vychovatelky není jednoduchá věc. Vychovatelka by měla být empatická, měla by se dokonale vcítit do žáka. Dítě, které přijede do České republiky z jiné země, z jiné kultury, si musí na vše nové zvykat. Je to pro něj stresující a okolí by mu to mělo ulehčit. Vychovatelka by teda měla navodit v družině co nejlepší atmosféru. Pomáhat cizímu dítěti, aby se začlenilo s českými dětmi a sžilo se s našimi zvyky. Vymýšlet hry, kde se seznámí a začlení, vybírat vhodné didaktické pomůcky. Zkrátka nenechat žáka cizince mimo kolektiv dětí.

Dle mého názoru by vychovatelka měla žáky seznámit se zvyky jiných kultur, jelikož je to v dnešní době častý jev, že základní školu navštěvuje cizinec. Měla by s žáky porovnávat tyto

¹⁷ HÁJEK, Bedřich a Jiřina PÁVKOVÁ. *Školní družina*. 3. vydání. Praha: Portál, 2011, s. 34

¹⁸ HÁJEK, B., B. HOFBAUER a J. PÁVKOVÁ. *Pedagogika ovivňování volného času, Trendy pedagogiky volného času*. Praha: Portál, 2008, s. 134

¹⁹ HÁJEK, Bedřich a Jiřina PÁVKOVÁ. *Školní družina*. 3. vydání. Praha: Portál, 2011, s. 38

²⁰ PRŮCHA, J., J. MAREŠ a E. WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2003, s. 279

zvyky se zvyky českými. Debatovat o tom, co vědí o jiných kulturách, jaké zvyky a tradice jsou v jiných zemích, popřípadě jaké mají zkušenosti s danou kulturou. Pokud by školní družinu navštěvoval žák z jiné kultury, tak by nám ji popsal a seznámil s ní. Vyličil by nám, jak se slaví v jejich rodné zemi Vánoce či Velikonoce.

1.5 Kvalifikace vychovatele

Vychovatel má možnost se stejným vzděláváním pracovat jak ve školní družině, tak i ve školských výchovných a ubytovacích zařízeních. Způsob získávání kvalifikace vychovatele:

- Kvalifikace učitele 1. – 2. stupně ZŠ, učitele SŠ, učitele uměleckých předmětů, učitele jazykové školy – pokud však bylo vždy dosaženo vysokoškolského vzdělání.
- Vysokoškolské (neučitelské) vzdělání zaměřené na jakoukoliv pedagogickou odbornost – postačuje i bakalářský program. Do této doby bylo vyžadováno zaměření na vychovatelství či sociální pedagogiku.
- S účinností od 1. září 2012 je nově daná možnost získat kvalifikaci vychovatele i pro absolventy nepedagogických vysokoškolských oborů s podmínkou doplnění studia pedagogiky.
- Vyšší odborné vzdělání zaměřené na vychovatelství nebo další pedagogické odbornosti. Do této doby zákon umožnil na tomto stupni vzdělání pouze zaměření na vychovatelství či sociální pedagogiku. Nově tedy je uznatelné i vzdělání v oboru pedagogika volného času i speciální pedagogika.
- Vyšší odborné vzdělání – jakékoliv doplněné aspoň studiem pedagogiky v akreditovaném zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků s minimálním rozsahem tohoto studia.
- Střední vzdělávání s maturitní zkouškou v oboru zaměřeném na přípravu vychovatelů a od 1. září 2012 nově i pedagogů volného času. Tak nyní je možná vzájemná prostupnost těchto dvou maturitních oborů.
- Střední vzdělávání s maturitní zkouškou – jakékoliv, doplněné vzděláním v programu celoživotního vzdělávání, který musí být uskutečňovaný VŠ. Novinkou od 1. září 2012 je rozšíření výběru specializace v rámci programu celoživotního vzdělávání na

VŠ. Do této doby byl přípustný jen program celoživotního vzdělávání na VŠ zaměřený jen na přípravu vychovatelů.

- Specializované střední vzdělávání s maturitní zkouškou určené pro vychovatele je tedy i nadále dostačující kvalifikací pro výkon práce vychovatele ve kterémkoli školském zařízení, pokud nejde o školské zařízení zřízené pro děti, studenty nebo žáky se speciálními potřebami.
- Zákon od 1. Září 2012 obsahuje ustanovení znamenající vzájemnou prostupnost absolventů maturitních oborů pro učitele MŠ a vychovatele.²¹

²¹ Clanky.rvp.cz, NETOLICKÁ DANUŠE, Změny v zákoně o pedagogických pracovnících [online]. [cit. 2014-02-22]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/n/16527/ZMENY-V-ZAKONE-O-PEDAGOGICKYCH-PRACOVNICICH.html/>

2 Imigranti

V následující kapitole se budeme věnovat pojmu imigrant. Objasníme, kdo to imigrant je a jaká je jejich integrace v České republice.

Pro účely této bakalářské práce tento pojem chápeme ve významu přistěhovalci. Imigranti většinou přicházejí ze zemí s nižší životní úrovní. Věří, že nová země bude začátkem lepších časů.

Imigranta považujeme za odlišného buď proto, že mluví jiným jazykem, nebo protože se liší jinými tradicemi a zvyklostmi své původní země nebo také proto, že vyznává jinou víru než tu naši a konečně také hlavně proto, že pochází z jiného etnika.²² Cizincem se rozumí fyzická osoba, které není státním občanem České republiky, včetně občana Evropské unie. Nemá státní občanství ČR, ale která má povolení k pobytu nebo má vízum nad 90 dní.²³

Odhaduje se, že dnes žije asi 150 milionů lidí mimo svou rodnou vlast, mimo zemi, kde se narodili nebo jejichž občanství nesou. Rozmístění mezinárodních migrantů je velmi nerovnoměrné. Přibližně polovinu z této celosvětové migrační komunity se dá nalézt v rozvinutých zemích, druhou polovinu pak v rozvojových zemích. Většinu mezinárodních migrantů vytváří pracovní, ekonomicky aktivní migranti, kteří jsou v drtivé většině zastoupeni v mnoha typech migračních pohybů. Dnešní masivní pohyby mají moc příčin a důsledků. Obecně a velmi zjednodušeně je možno na globální úrovni mezinárodní migraci charakterizovat jako tok obyvatelstva z chudého Jihu na bohatý Sever. Za hlavní determinanty těchto pohybů je se dá považovat disproporce v bohatství jednotlivých oblastí, síle jednotlivých ekonomik i v následné životní úrovni daných společností, totožně jako časté rozdíly v míře demokracie a politické stabilitě země.²⁴

²² SARTORI, Giovanni. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci. Esej o multietnické společnosti*. 2. Vydání. Praha: Dokořán 2001, s. 70

²³ KROPÁČOVÁ, Jitka. *Výuka žáka s odlišným mateřským jazykem*. 1. vyd. Olomouc, 2006, s. 61

²⁴ ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Menšiny a migranti v České republice. [my a oni v multikulturní společnosti 21. století]* 1. vydání. Praha: Portál 200, s. 18-19

2.1 Imigranti v České republice

Česká republika se po roce 1989 stala docela otevřenou, ekonomickou, stabilní a politickou zemí, a tudíž je přitažlivá pro obyvatele z cizích zemí. Zatímco dříve byla jen zemí tranzitní, zastávkou na cestě do jiné země, dnes je to pro mnoho migrantů zemí cílovou. Lidé jiných národností do Čech přicházejí z různorodých důvodů. Opouštějí svou rodnou zemi a hledají u nás to, co ve své vlasti nenašli. Někteří sem přišli kvůli práci, jiní kvůli náboženské svobodě. Někteří přicházejí a žádají o azyl, jiní se snaží finančně zajistit své rodiny. Do České republiky přicházejí sami, nebo s celou svou rodinou. Mnoho cizinců se snaží spojit s naší společností. Tato adaptace má mnoho rizik. Stres z migrace, kulturní šok i přijetí, či spíše nepřijetí majoritní společnosti, tohle vše ji znesnadňuje. Jednou z problémových odvětví je komunikace. Další riziko dávají předsudky vůči nečeskému etniku, odlišný hodnotový systém různých národů i komunikační styl každého člověka. Občanem České republiky je každý, kdo má české státní občanství. Může to být i člověk jiné národnosti než české. Do České republiky nepřicházejí pouze dospělí lidé. Se svými rodiči sem přicházejí i děti. Nečeské děti ve věku školní docházky, pobývající na našem území legálně, mají povinnost docházet do škol a nadále se vzdělávat. Děti z jiných zemí přicházejí do českých škol s různou znalostí vyučovacího jazyka. Často jazyk neznají vůbec. Avšak jsou zařazené do běžných tříd.²⁵

„Při srovnání středních stavů let 2005 a 2009 se počet cizinců na území České republiky zvýšil téměř o 170 tisíc osob na 435 tisíc. Podíl cizinců na celkovém počtu obyvatel ČR vzrostl z 2,6 % v roce 2005 na 4,16 % v roce 2009. Zvyšování však neprobíhalo stejným tempem, výrazný růst skončil v roce 2008. Srovnání koncových stavů roku 2008 a 2009 už ukazuje mírný pokles počtu cizinců. Necelá třetina cizinců je z Ukrajiny, následuje Slovensko s 18 % a občané Vietnamu se 14 %. Početně nejvíce cizinců je v Praze a jejím okolí, na opačném konci žebříčku se umístil Zlínský kraj.,“²⁶ Dnes takřka neexistuje země či stát, v němž by žili příslušníci výhradně jednoho etnika. Do České republiky v současné době přicházejí cizinci z různých zemí a očekává se postupný růst jejich počtu.²⁷ Česká republika dlouho patřila mezi země, které byly uzavřené před světem. Neměli jsme zkušenosti s velkým počtem národností,

²⁵ CÍLKOVÁ, Eva a Petra SCHÖNEROVÁ. *Náměty pro multikulturní výchovu. Poznávejme jiné národy*. 1. vydání. Praha: Portál, 2007, s. 11

²⁶ Český statistický úřad. *Život cizinců v ČR* [online]. [cit. 2014-02-24]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/zivot_cizincu_v_cr_20101209>

²⁷ PRUCHA Jan. *Interkulturní psychologie*. 2. vydání. Praha: Portál 2007, s. 22

kteře se chovají jinak, respektující jiné hodnoty, opírají se o odlišné tradice, jinak komunikují a mají jiná očekávání než my, Češi. Přesto že od změn, které u nás nastaly po roce 1989, uběhlo už mnoho let a my jsme ušli veliký kus cesty novým směrem, stále se u nás objevuje strach z cizinců (xenofobie). Tuto obavu můžeme zmírnit a zbavit se ji tehdy, když se o tom, koho se bojíme, dozvíme co nejvíce informací.²⁸

„V důsledku ekonomické krize a jejích dopadů na situaci na trhu práce v České republice dochází v posledních dvou letech k stagnaci celkového počtu cizinců legálně pobývajících na území České republiky. Zatímco až do roku 2008 a zejména v období 2006 – 2008 Česká republika zaznamenávala poměrně vysoké meziroční přírůstky zejména ekonomicky motivované migrace, od roku 2009 se růst nově příchozích cizinců výrazně omezil a poprvé byl ve více než desetiletém období v celkovém počtu cizinců s povoleným pobytem v České republice zaznamenán meziroční pokles. Tento trend přetrvával i v roce 2010 a 2011“²⁹

Přesto, že imigranti přicházeli do České republiky z nejrůznějších zemí, teprve nedávno se jejich osudy staly podnětem výraznějšího zájmu ze strany české společnosti. V současné době se o cizince v Česku zajímají média, výzkumníci, zaměstnavatelé, politici a veřejnost. Se vznikající veřejnou diskusí dominují dva názory. První názor je ten, že imigraci spojují s nárůstem sociálních a bezpečnostních rizik. Druhý názor je že, přistěhovalci zde mají velmi špatné podmínky. Tento vývoj souvisí se zvyšující se intenzitou imigračních toků a s postupným nárůstem podílů cizinců, kteří v ČR setrvávají dlouhodobě. Česká republika se stala za poslední léta cílovou zemí migrace. Je hlavně cílovou zemí pro migranty z méně ekonomicky vyspělých zemí nacházejících se východně od jejích hranic.³⁰ Vstup, pobyt a vycestování do České republiky je v kompetenci Policie, Ministerstva vnitra ČR a ministerstva zahraničních věcí ČR. Cizinec může na našem území pobývat přechodně nebo trvale. Policie může z důvodů stanoveným zákonem nevydat cizinci vízum k pobytu.³¹ V současnosti můžeme zjednodušeně rozlišovat následující kategorie cizinců na území České republiky:

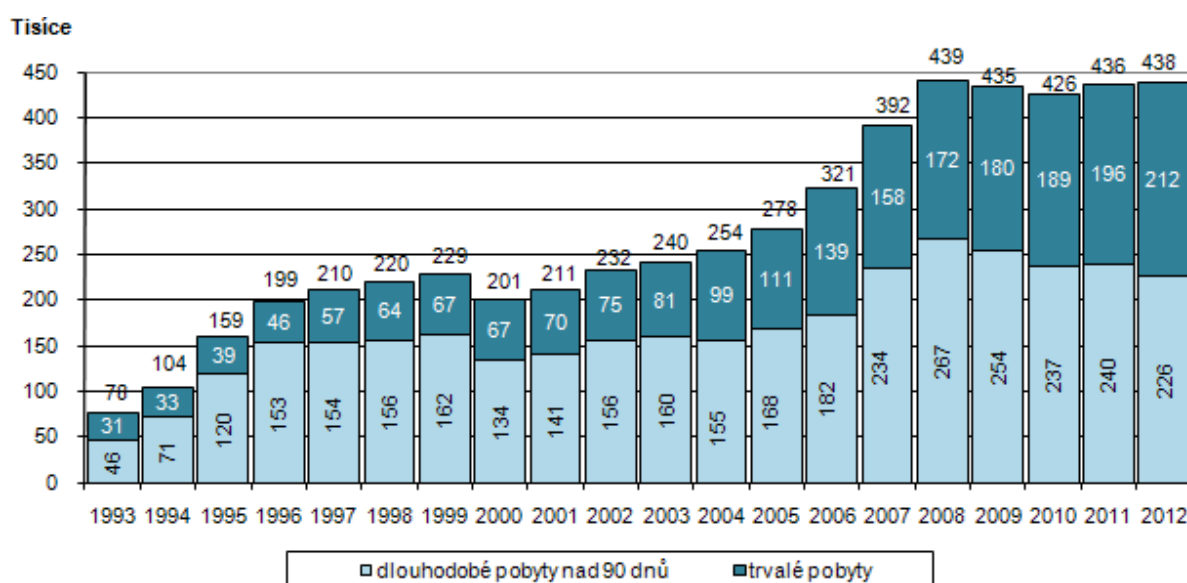
²⁸ ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Menšiny a migranti v České republice.[my a oni v multikulturní společnosti 21. století]* 1. Vydání. Praha: Portál 2001, s. 9

²⁹ Usnesení vlády české republiky ze dne 4. ledna 2012 č. 6, třetí postup, str. 5

³⁰ RÁKOCZIOVÁ, Miroslava, Robert TRBOLA a kol. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. 1. Vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 2009, s. 13

³¹ KŘOVÁK, Jiří. *Cizinci v České republice 2001*. Praha: Scientia, 2001, s. 9

- Občané Evropské unie a jejich rodinní příslušníci – registrovaní bez povolení k přechodnému či trvalému pobytu, s povolením k přechodnému pobytu, s povolením k trvalému pobytu.
- Občané třetích zemí (to jsou cizinci mimo občanů EU). Pobývají zde krátkodobě (do 90 dnů) s vízem či bez víza, s vízy nad 90 dnů, s povolením k dlouhodobému pobytu nebo s povolením k trvalému pobytu.
- Cizinci se statutem mezinárodní ochrany (azylem)
- Registrovaní žadatelé o mezinárodní ochranu.³²

Graf č. 2 - Graf vývoje počtu imigrantů s pobyty trvalými a dlouhodobými pobyty nad 90 dní v ČR.³³

Od roku 1993 rapidně stoupl počet cizinců v České republice. Převažují zde dlouhodobé pobyty nad 90 dnů.

Ve srovnání s českou populací je územní rozložení cizinců nestejněměrné a je diferencováno jak z hlediska geografické polohy, tak i v rámci sídelní hierarchie. Cizinci se totiž výrazně soustřeďují v hlavním městě Praze a v dalších velkých městských aglomeracích. Vysoká míra koncentrace do pouhých několika urbánních oblastí je typická obzvláště pro Rusy, Francouze, Brity, Číňany a Američany. Naopak migranti z Vietnamu jsou v Česku výrazně rovnoměrněji rozloženi. Praha a okolí tak představují nejatraktivnější region pro

³² DRBOHLAV, Dušan a kol. *Migrace a (i)migranti v Česku. Kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?* 1. Vydání. Praha 2010, s. 32-33

³³ Český statistický úřad. Cizinci. Počet cizinců [online]. [cit. 2014-02-03]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_pocet_cizincu

migranty v České republice. Žije tam tak asi třetina všech cizinců pobývajících v Česku déle jak tři měsíce. Mimo obecně nejpočetnějších skupin cizinců (Slováci, Ukrajina, Rusové) jsou zde výrazně koncentrováni migranti z vyspělého světa (Německo, USA, Francie), ale také z Číny. Bylo zjištěno, že nejvíce cizinců bydlí v městských částech a na sídlišti v Praze.³⁴

³⁴ DRBOHLAV, Dušan a kol. *Migrace a (i)migranti v Česku. Kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?* 1. vydání. Praha 2010, s. 154

3 Druhy pobytů v České republice

Vstup, pobyt a vycestování z území České republiky je v pravomoci Policie ČR, Ministerstva vnitra ČR. Cizinec má právo na území Česka pobývat přechodně nebo trvale. Policie může z důvodů stanovených zákonem nevydat cizinci vízum k pobytu (přechodnému či trvalému).³⁵ Druhů pobytů je mnoho, ale já jsem si vybrala pouze dva – přechodný a trvalý, jelikož tyto pobyty jsou nejdelší a nejčastější, tudíž cizinci musí své dítě přihlásit k povinné školní docházce.

3.1 Přechodný pobyt

*„Zastupitelský úřad uděluje na žádost cizince vízum k přechodnému pobytu. Cizinec může pobývat na území přechodně bez víza, jestliže tak stanoví mezinárodní smlouva o zrušení vízové povinnosti anebo vláda svým nařízením či v jiných zvláštních případech stanovených zákonem.“*³⁶ V ostatních případech je přechodný pobyt cizinců upraven různými druhy pobytových víz. Zákon rozlišuje krátkodobé a dlouhodobé víza.

- Krátkodobé vízum je udělováno do 90 dnů zastupitelským úřadem na žádost cizince. Doba platnosti víza je 180 dnů, celková délka pobytu nesmí překročit stanovenou dobu 90 dnů. Krátkodobé vízum lze na žádost cizince prodloužit, jestliže podá žádost v době platnosti víza a předloží zákonem stanovené náležitosti, ale součet doby předchozího a prodlouženého pobytu nesmí překročit stanovenou dobu platnosti krátkodobého víza – to je 9 dnů.
- Dlouhodobé vízum nad 90 dnů uděluje policie a vydává zastupitelský úřad na žádost cizince za účelem vyžadujícím pobyt delší než 90 dnů, pokud se nejedná o pobyt za účelem strpění pobytu či dočasné ochrany. Zastupitelský úřad uvede účel pobytu. Dlouhodobě je cizinec oprávněn pobývat na území České republiky po dobu

³⁵ TYRPEKL, Jaroslav a Milada ZEDNÍKOVÁ. *Cizinci v České republice 2004*. Praha: Český statistický úřad, 2004, s. 19

³⁶ SAMOSTATNÉ ODDĚLENÍ SPECIFICKÝCH STATIK OBYVATELSTVA, *Život cizinců v ČR*. Praha. 2005, s. 6

stanovenou vízem. Doba platnosti víza je určována dobou potřebnou k dosažení účelů pobytu (studium, podnikání, apod.) nejdéle ovšem na jeden rok.³⁷

Trvalý pobyt

„Průkaz o povolení k pobytu se vydává s dobou platnosti na 15 let. Povolení k trvalému pobytu bez podmínky předchozího nepřetržitého pobytu na území je vydáváno v souladu s mezinárodními dokumenty o lidských právech zejména za účelem sloučení rodiny, jestliže manžel, příbuzný v pokolení přímém nebo sourozenec cizince má trvalý pobyt na území České republiky je občanem ČR anebo je azylantem.“³⁸

Výčet důvodů je dle novely pobytového zákona taxativní. Zahrnuje i humanitární důvody a možnosti udělení trvalého pobytu z důvodů zahraničně politického zájmu České republiky. Po osmi letech nepřetržitého pobytu na území Česka nad 90 dnů nebo na vízum za účelem poskytnutí dočasné ochrany může požádat o povolení k trvalému pobytu cizinec, který žádá o vydání povolení k pobytu za účelem společného soužití s cizincem, který již má povolení k trvalému pobytu. Důvody jsou taxativně vymezeny a týkají se sloučení rodiny. Po deseti letech nepřetržitého pobytu na území je oprávněn požádat o pobyt každý cizinec.³⁹

³⁷ SAMOSTATNÉ ODDĚLENÍ SPECIFICKÝCH STATIK OBYVATELSTVA, *Život cizinců v ČR*. Praha. 2005, s. 6

³⁸ SAMOSTATNÉ ODDĚLENÍ SPECIFICKÝCH STATIK OBYVATELSTVA, *Život cizinců v ČR*. Praha. 2005, s. 7

³⁹ SAMOSTATNÉ ODDĚLENÍ SPECIFICKÝCH STATIK OBYVATELSTVA, *Život cizinců v ČR*. Praha. 2005, s. 7

3.3 Imigranti v Olomouckém kraji

Dle sčítání lidu v olomouckém kraji v roce 2011 se nejvíce cizinců přihlásilo ze Slovenska, Ukrajiny a Německa. Pokud by imigranti měli problém v jakémkoliv kraji České republiky se začlenit do společnosti, tak od 1. července 2009 vznikly Centra na podporu integrace cizinců. Můžeme je najít téměř ve všech krajích Česka. Cílou skupinou jsou cizinci, kteří zde mají trvalý či dlouhodobý pobyt. Mají možnost se zdokonalit v českém jazyce díky kurzu českého jazyka, mohou využít tlumočnické služby. Můžou se zúčastnit sociokulturního kurzu. Veškeré služby jsou v Centru zdarma.⁴⁰

Obyvatelstvo celkem:	628 427
Z toho: česká	365 091
moravská	76 280
slezská	247
slovenská	7 306
polská	587
německá	865
čínská	30
maďarská	293
rusínská	22
ruská	257
řecká	287
ukrajinská	961
vietnamská	588
Osoby hlásící ke dvěma národnostem	18 510
Neuvedeno	154 770

Tabulka č. 1: Sčítání lidu podle národnosti k 26. 3. 2011 v olomouckém kraji⁴¹

⁴⁰ Integracnicentra.cz: Charakteristika projektu[online]. [cit. 2014-21-03]. Dostupné z: <<http://www.integracnicentra.cz/Onas/InformaceOProjektech.aspx>>

⁴¹ Český statistický úřad. Obyvatelstvo podle pohlaví, rodinného stavu a podle národnosti a věku[online]. [cit. 2014-02-03]. Dostupné z: <[http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/AA002CD1F4/\\$File/7000CZ071_OBKR601.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/AA002CD1F4/$File/7000CZ071_OBKR601.pdf)>

4 Vzdělávání imigrantů

Děti imigrantů v České republice mají v oblasti vzdělávání stejná práva a povinnosti jako české děti. Cizincům náleží právo na vzdělávání podle Listiny základních práv a svobod.

Vzdělávání cizinců vychází z těchto principů:

- Po dobu povinné školní docházky je poskytováno bezplatné vzdělávání v základních a speciálních školách včetně vzdělávání při výkonu ústavní a ochranné výchovy cizincům:
 - kterým bylo uděleno povolení k trvalému pobytu na území České republiky
 - kteří na území Česka pobývají přechodně, a to kterým byla udělena krátkodobá víza k pobytu do 90 dnů, dlouhodobá víza k pobytu nad 90 dní a bez víza
 - kterým byl na území ČR udělen azyl.
- Cizinci, kteří se vzdělávají na školách v České republice, studují ve stejných podmínkách jako občané ČR.
- Škola nemá za povinnost žáka – cizince doučovat českému jazyku mimořádnou formou studia.⁴²

*„Vzdělávání žáků s odlišným mateřským jazykem je v současnosti v České republice věnováno více pozornosti, než tomu bylo dříve. Na potřebu tolerance a porozumění ve vztahu k žákům odlišného mateřského jazyka ve svém projevu předneseném k zahájení školního roku 2008/2009 upozornil i ministr školství, mládeže i tělovýchovy Ondřej Liška“.*⁴³

Vyučovací jazyk je jazyk český. Ministerstvo může povolit vyučování některých předmětů v cizím jazyce.⁴⁴

Zařazení žáka do ročníku je velmi důležitý pedagogický akt, protože v řadě ohledů ovlivňuje školní úspěšnost žáka a jeho budoucí životní dráhu. Žáci – cizinci mají být zařazeni do tříd podle svých dosavadních znalostí. Ve většině případu se doporučuje zařadit žáka o stupeň níže, aby absolvoval ještě jednou ročník, v němž se vzdělával v zahraničí. Toto řešení umožní žákovi jeden rok času na adaptaci a na zvládnutí češtiny. Pro adaptaci a školní úspěšnost žáka – cizince je důležité, aby jej třídní učitel dobře uvedl ve své třídě, motivoval

⁴² TYRPEKL, Jaroslav a Milada ZEDNÍKOVÁ. Cizinci v České republice 2004, Praha: Český statistický úřad, 2004, s. 143

⁴³ NOVOTOVÁ, Jitka. *Škola v dialogu kultury, pedagogiky i společnosti*, Liberec, 2008, s. 145

⁴⁴ KROPÁČOVÁ, Jitka. *Výuka žáka s odlišným mateřským jazykem*, 1. vydání. Olomouc, 2006, s. 62

české žáky k pomoci cizinci, posadil jej vedle někoho, kdo je ochoten mu pomáhat. Pomáhat mu orientovat se v nové škole a v českém prostředí vůbec. Pro učitele toto znamená výrazně usnadnění práce. Začlenění žáka – cizince do mimoškolních činností je pro cizince problém, protože neví, jak naložit s volným časem. Komunikační bariéra jím ze začátku zabraňuje navazovat kamarádské vztahy s českými dětmi. Děti – cizinci bývají někdy osamělé a vyhledávají spíše partnery svého etnika. Proto je nesmírně důležité vtahovat tyto děti do mimoškolních akcí.⁴⁵ Komunikace žáka – cizince s učitelem je pro české učitele neuvěřitelně těžká práce. Pokud žák neovládá češtinu a učitel neovládá rodný jazyk žáka, musí komunikace probíhat v neverbální formě.⁴⁶

Zákon stanovuje tyto podmínky pro národnostní menšiny.

- 1) Vyučovacím jazykem je jazyk český.
- 2) Příslušníkům národnostních menšin se zajišťuje právo na vzdělávání v jazyce národnostní menšiny.
- 3) Ministerstvo může povolit vyučování některých jazyků v cizím jazyce.
- 4) Třidu příslušného ročníku základní školy lze zřídit, pokud se ke vzdělávání v jazyce národnostní menšiny přihlásí nejméně 10 žáků s příslušností k národnostní menšině.⁴⁷

4.1 Imigranti a škola

Škola jako instituce by se měla na přítomnost žáka - cizince připravit. V České republice nejsou zatím obtíže spojené s výukou těchto žáků řešeny příliš systémově.⁴⁸ Jestliže žák - cizinec neovládá dobře jazyk většiny, a proto vykazuje nedostatky ve školní komunikaci ve většinovém jazyce, dostane se do prostředí předškolní výchovy ve většinovém jazyce nebo

⁴⁵ PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova. Příručka (nejen) pro učitele*. Praha. TRITON, 2006. s. 124-125

⁴⁶ PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova. Příručka (nejen) pro učitele*. Praha. TRITON, 2006. s. 126

⁴⁷ ČESKO. Zákon č. 561 ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 190, s. 10266. Dostupný také z: <http://aplikace.msmt.cz/Predpisy1/sb190-04.pdf>

⁴⁸ PLISCHKE, Jitka. *Výuka žáka s odlišným mateřským jazykem z hlediska přípravy učitele*. 1. vyd. Olomouc, 2008, s. 19

do prostředí 1. ročníku základní školy, je možno komunikační deficit vyrovnat. Pokud nastoupí do výuky ve většinovém jazyce na 2. stupni, komunikační deficit už vyrovnat nejde, jelikož proces osvojování cizího jazyka je limitován biologicky.⁴⁹ Žáci z kulturně odlišného prostředí jsou mnohdy ohroženi sociálně - patologickými jevy. Proto je nezbytné těmto žákům věnovat specifickou péči v rozsahu, který potřebují. Obecně lze k podpoře začlenění těchto žáků do vzdělávacího procesu doporučit následující opatření:

- škola by měla mít informace o životní situaci těchto žáků, jejich původu, právním ošetření jejich situace,
- je nezbytné usilovat o úzkou spolupráci mezi školou, rodinou a dalšími odborníky,
- brát v úvahu individuální potřeby žáků,
- nabídnout jazykově rozdílné volnočasové programy.⁵⁰

Žáci – cizinci mají možnost se český jazyk učit jen spontánně, tedy od svých spolužáků v průběhu výuky, ne tedy systematicky v kurzech češtiny. Tyto kurzy by byly velice potřebné zejména jako vstupní jazyková příprava pro absolutní začátečníky. Problém však představuje opatření finančních prostředků na tyto kurzy.⁵¹

V dnešní době se ve školách učí o jiných kulturách. Multikulturní výchova se uskutečňuje hlavně ve školní výuce, kde v některých vyučovacích předmětech jsou začleněna témata o charakteristikách jiných kultur, o nutnosti zaujímat tolerantní postoje k příslušníkům jiného etnika než vlastního, o respektování a poznávání rysů jiných národů a zemí.⁵²

⁴⁹ KROPÁČOVÁ Jitka, *Výuka žáka s odlišným mateřským jazykem*, 1. vydání. Olomouc, 2006, s. 57

⁵⁰ PLISCHKE, Jitka. *Výuka žáka s odlišným mateřským jazykem z hlediska přípravy učitele*. 1. vyd. Olomouc, 2008, s. 19

⁵¹ PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova. Příručka (nejen) pro učitele*. Praha. TRITON, 2006, s. 126

⁵² PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova. Teorie – praxe – výzkum*. Praha. ISV, 2000, s. 14

4.2 Imigranti a učitelé

V situaci každodenní výuky vnímají učitelé žáka s odlišným mateřským jazykem spíše jako ztížení podmínek práce a snaží se jej doučit jazyk, který je ve škole vymezen jako vyučovací. Podporu ale potřebují všichni, kteří jsou v procesu výuky žáků s odlišným mateřským jazykem zainteresováni, tedy učitelé, rodiče i žáci. Nejvýznamnější úlohy učitele pro úspěšnou výuku žáka – cizince jsou:

- příprava učitele na vyučovací hodinu,
- učitel jako rádce a pomocník žáka - cizince při překonávání jazykových obtíží,
- odborná příprava učitele na výuku těchto žáků,
- zvýšená názornost výkladu učitele,
- podpora komunikace mezi žáky ze strany učitele,
- vhodně vymezené výukové cíle přiměřené žákovi,
- učitelova osobnost při začleňování žáku s odlišným mateřským jazykem do žakovského kolektivu.

Význačnou roli při práci učitele sehrává i celková úroveň rozumových schopností žáka, jeho motivovanost vzhledem k budoucímu uplatnění v novém prostředí, postoj žáka a jeho rodiny ke škole a vzdělání.⁵³ Přítomnost žáka – cizince ve třídě může učiteli s obvyklou pedagogickou zkušeností připadat nejprve jako těžko řešitelný úkol. Skutečnost, že ve třídě je někdo, kdo se svým jazykem liší od ostatních, může učitel vnímat jako okolnost narušující obvyklý průběh, vyučování a výrazně znesnadňující jeho pedagogickou činnost ve třídě. Klade si otázky, jak může žáka, který nerozumí jazyku, zapojit do vyučování? Jak může žáka, který se neumí písemně i ústně vyjádřit, ohodnotit? Pedagog může dojít k přesvědčení, že splnit tyto požadavky je nad jeho síly a podlehnout skepsi či úplně rezignovat na zapojení tohoto žáka do výuky. K překonání těchto pocitů si stačí uvědomit, že jazyková odlišnost cizince není jediná odlišnost, se kterou se učitel setkává, a pedagogická práce s rozmanitostí je v podstatě každá pedagogická práce. Třídní kolektiv nikdy není a nebude homogenní, vždy se v něm najdou různí žáci s odlišnými schopnostmi a dovednostmi.⁵⁴

⁵³ PLISCHKE, Jitka. *Výuka žáka s odlišným mateřským jazykem z hlediska přípravy učitele*. 1. vydání Olomouc, 2008. s. 21

⁵⁴ Inkluzivní škola.cz: Pedagogika aneb cizinec ve třídě[online]. [cit. 2014-03-04]. Dostupné z: <www.inkluzivniskola.cz/cizinec-v-bezne-tride-aneb-pedagogika/cizinec-v-bezne-tride-aneb-pedagogika>

4.3 Podpora žáků – cizinců ve školní družině

Vychovatelka by měla motivovat žáka – cizince k budoucímu uplatnění v novém prostředí. Brát v potaz jeho úroveň rozumových schopností na zdařilé překonání jazykových obtíží. Vychovatel by měl být jako rádce i pomocník dvojazyčného žáka při překonávání jazykových obtíží.⁵⁵ Měla by namoci malému cizinci začlenit se mezi ostatní vrstevníky. Vrstevnická role je v tomto období velice důležitá, dítě hledá oporu u svých kamarádů a je vázáno více na mínění kamarádů, než rodičů. Dítěti se otvírá nový svět vlastních citů a citů celkově. Přátelské sdílení je prostředím, ve kterém se kultivují vyšší společenské city. Ty pak mají význam pro zařazení tohoto člověka v širší společnosti – určují, jakým přínosem bude pro druhé, co jim dává, jakou odpovědnost je schopen převzít.⁵⁶

Bylo by dobré, aby vychovatelka dávala dětem - cizincům číst české pohádky a jiné literární útvary, jelikož si pak dítě díky četbě vytváří citový vztah k naší kultuře. Díky četbě je možno získat přirozenou cestou znalosti reálií. Četba představuje vhodný způsob, jak rozšiřovat aktivní i pasivní slovní zásobu, vnímat sémantické vazby mezi slovy a strukturou jazyka jako takového – slovosled, významová analogie, opakování slov apod. Četba ve slabším jazyce je pro žáka – cizince namáhavá nejenom kvůli psané formě jazyka, ale i kvůli vyšší náročnosti při chápání obsahu, jelikož dítě má ve svém slabším jazyce menší zásobu.⁵⁷ Vychovatelka by měla děti – cizince podporovat a pomáhat jim, aby byli co nejvíce ve skupince dětí, kamarádů, jelikož vliv přátel je velice významný na žákův jazyk. S dětmi, s kterými si hraje „odposlouchává“ nový jazyk a osvojuje si ho.⁵⁸

Myslím si, že vychovatelka by měla podporovat žáka – cizince v hledání si koníčku či kroužků, podpořit ho a motivovat. Čím více bude v kolektivu mezi českými dětmi, tím rychleji se začlení do české kultury, naučí se rychleji jazyk a najde si nové kamarády.

⁵⁵ KROPÁČOVÁ Jitka, *Výuka žáka s odlišným mateřským jazykem*. 1. vydání. Olomouc, 2006. s. 102

⁵⁶ ŠÍŠKOVÁ, Tatjana, *Výchova k toleranci a proti rasismu*. 1. vydání. Praha. Portál 1998. s. 126

⁵⁷ KROPÁČOVÁ Jitka, *Výuka žáka s odlišným mateřským jazykem*. 1. vydání. Olomouc, 2006. s. 46

⁵⁸ KROPÁČOVÁ Jitka, *Výuka žáka s odlišným mateřským jazykem*. 1. vydání. Olomouc, 2006. s. 87

5 Praktická část bakalářské práce

V praktické části bakalářské práce jsme realizovali průzkum s názvem Začlenění dětí cizinců ve školní družině, prostřednictvím něhož jsme zjišťovali postoje vychovatelek na děti – cizince ve školní družině. Jak se podle vychovatelek dítě – cizinec adaptuje ve školní družině, jak malého cizince přijímají české děti. Hlavní pozornost byla v průzkumu zaměřena na to, jak se žáci – cizinci integrují mezi českými dětmi.

Sběr dat trval od 12. 1. do 11. 4. 2014 na základních školách v Olomouckém kraji.

5.1 Cíl průzkumu, formulace výzkumných otázek

Hlavním cílem průzkumu bylo zjistit, jak se děti cizinců adaptují ve školní družině. Jaká je jejich interakce s českými dětmi.

Z tohoto hlavního cíle potom plynou dílčí cíle:

- zjistit, jaký pohled má vychovatelka na děti – cizince,
- rozpoznat, zda je nějaký rozdíl mezi českým žákem a žákem - cizincem v chování,
- vyzkoumat, jaké národnosti jsou děti – cizinci,
- zjistit míru integrace cizinců ve školní družině.

Výzkumné otázky

Otázka číslo 1: Jak se děti – cizinci adaptují ve školní družině?

Otázka číslo 2: Jak pohlíží na děti – cizince vychovatelka?

Otázka číslo 3: Jaký je rozdíl mezi českým žákem a cizincem v chování?

5.2 Charakteristika průzkumného souboru

Dotazník byl určen vychovatelkám základních škol pro 1. – 3. ročníky z Olomouckého kraje jakéhokoliv věku. Průzkumné šetření bylo rozdáno základním školám v Olomouci, Jeseníku, Mohelnici, Uničově a v Prostějově. Délka praxe vychovatelek byla nejčastěji nad 20 let. Naopak nejméně se objevoval věk 5 – 10 let praxe. Dotazník jsme původně chtěli rozdat přímo dětem – cizincům, ale jelikož ve školní družině jsou děti ve věku 6 – 9 let, řekli jsme si, že by odpovědi nebyli tak objektivní jak u paní vychovatelek.

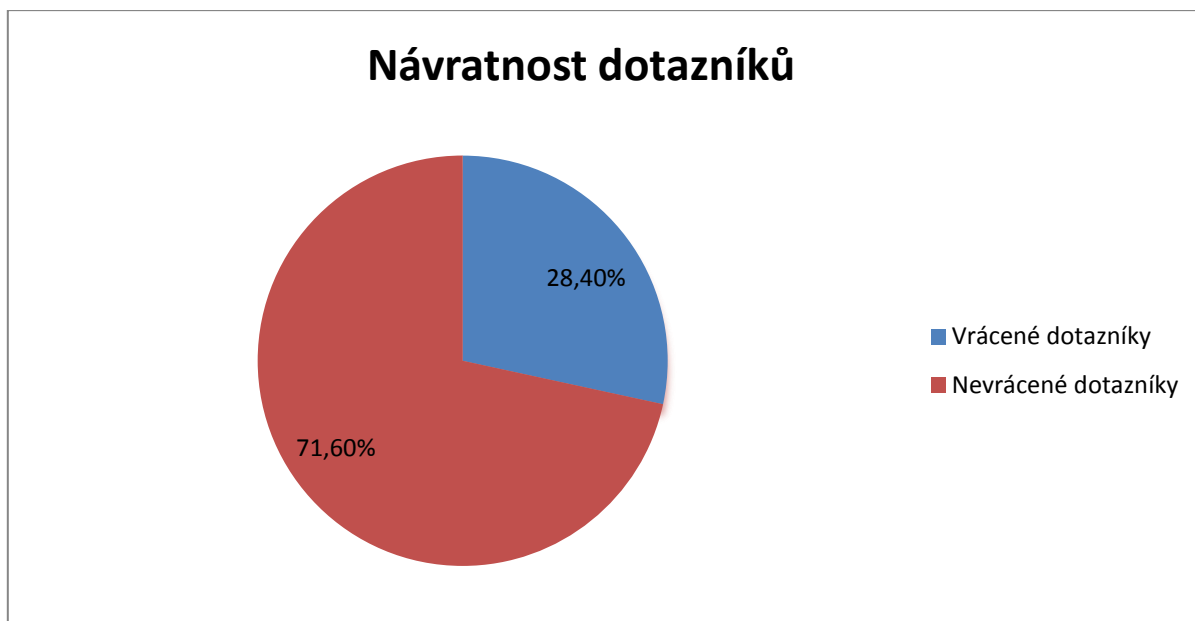
5.3 Použitá metoda

Pro sběr dat jsme zvolili dotazník. Je to soustava předem připravených a důkladně formulovaných otázek, které jsou srozumitelně seřazeny a na které respondent odpovídá písemně.⁵⁹ V dnešní době jde dotazník posílat i elektronicky. Dotazník je z časového hlediska užitečný a umožňuje hromadný sběr údajů. Jelikož jsem průzkum chtěla udělat ve většině měst Olomouckého kraje, bylo zvolení a rozeslání dotazníků nejvhodnější metodou.

Dotazník obsahoval 12 otázek. První dvě se dotazovaly na délku praxe a umístění školy (centrum města, vesnice, okrajová část a sídliště). Následujícími 10 otázkami jsme zjišťovali informace potřebné pro ověření námi dopředu stanovenými předpoklady. Zvolili jsme si uzavřené otázky i polouzavřené. Uzavřené otázky se charakterizují tím, že se u nich respondentům předkládá vždy určitý počet předem připravených odpovědí. Častěji respondenti a s mnohem větší ochotou vyplňují dotazník již z připravených odpovědí.⁶⁰ Použili jsme dvě otevřené otázky tam, kde jsme se chtěli co nejkonkrétněji dostat do problematiky. Z celkového počtu 88 distribuovaných dotazníků jsme zpět ke zpracování získali 63. Pro lepší sběr dat a návratnost jsme použili formu online dotazníku. Návratnost dotazníku je tedy 71,60%.

⁵⁹ CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada Publishing, 2007, s. 163

⁶⁰ CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada Publishing, 2007, s. 166

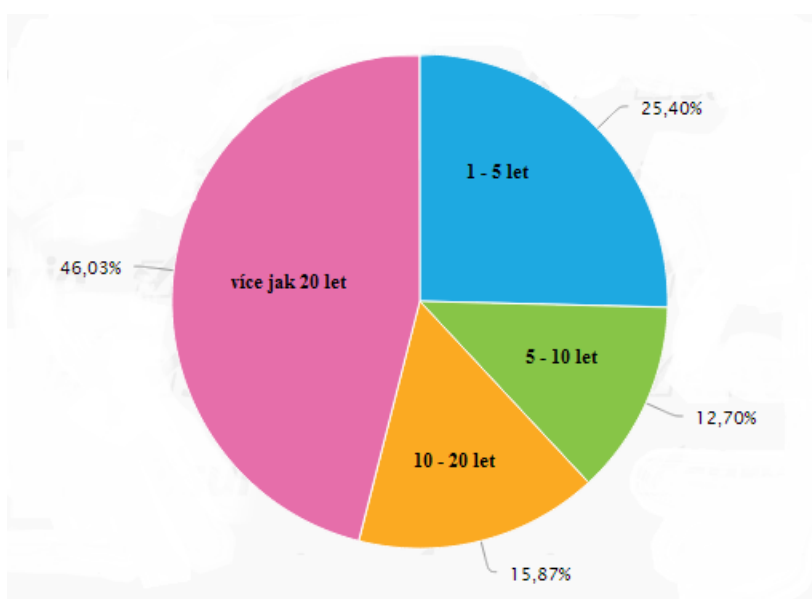

Graf č. 3: Návratnost dotazníků

5.4 Analýza dat

Otázka první byla, jaká je délka praxe respondenta v pozici vychovatele.

- **Otázka číslo 1 - Má délka praxe je?**

Graf č. 4 : Délka praxe vychovatelek

Odpověď	Odpovědi	Podíl
• 1 – 5 let	16	25.40%
• 5-10 let	8	12.70%
• 10-20 let	10	15.87%
• více	29	46.03%

Tabulka č. 2: Délka praxe vychovatelek

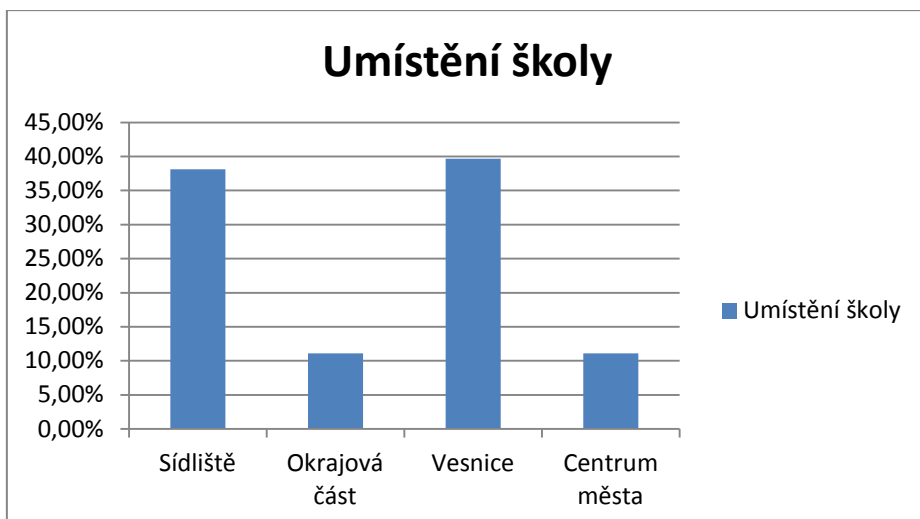
Na otázku ohledně praxe odpověděli všechny vychovatelky, tedy 63 respondentů. Nejčastější odpověď byla více jak 20 let praxe, 29 odpovědí, tedy 46,03%. Překvapivě druhé místo obsadila praxe 1 – 5 let, 16 odpovědí, tedy 25,40%. 10 odpovědí bylo na délku praxe 10 – 20 let, tedy 15,87% a nejmenší počet odpovědí bylo na odpověď druhou a to 5 – 10 let praxe, na tu odpovědělo pouze osm vychovatelek, tedy 12,70%.

- Otázka číslo 2 - Umístění Vaší školy je?**

Odpověď	Odpovědi	Podíl
• Sídliště	24	38.10%
• Okrajová část	7	11.11%
• Vesnice	25	39.68%
• Centrum města	7	11.11%

Tabulka č. 3 - Umístění školy

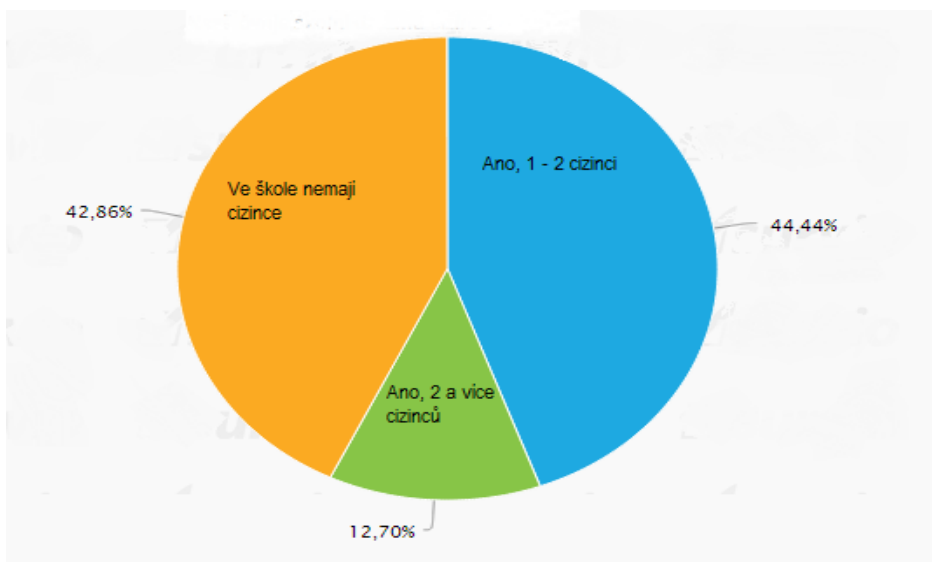
Odpověděli všichni respondenti, tedy 100%. Nejčastěji respondenti odpovídali na položku vesnice, na tuto položku odpovědělo 25 vychovatelek, činilo to tedy 39,68%. Druhá nejčastěji odpovídaná položka bylo sídliště, zde procenta dosahovaly 38,10% a 24 odpovědí, čili o 1 hlas méně jak u vesnice. Centrum města a okrajová část měly totožné výsledky, 7 odpovědí a 11,11%.

Graf č. 5 - Umístění školy

- **Otázka číslo 3 - Navštěvuje Vaší školní družinu cizinec?**

Tato otázka měla za cíl zjistit, jaký je poměr cizinců ve školní družině. Zda vůbec školní družinu navštěvuje žák – cizinec. Tato otázka byla klíčová, jelikož aby respondent mohl odpovídat na následující otázky, cizince by musel v družině mít.

Graf č. 6 - Navštěvuje školní družinu cizinec?

Odpověď	Odpovědi	Podíl
• Ano, 1-2 cizinci	28	44.44%
• Ano, 2 a více cizinců	8	12.70%
• Ne	27	42.86%

Tabulka č. 4 - Navštěvuje školní družinu cizinec?

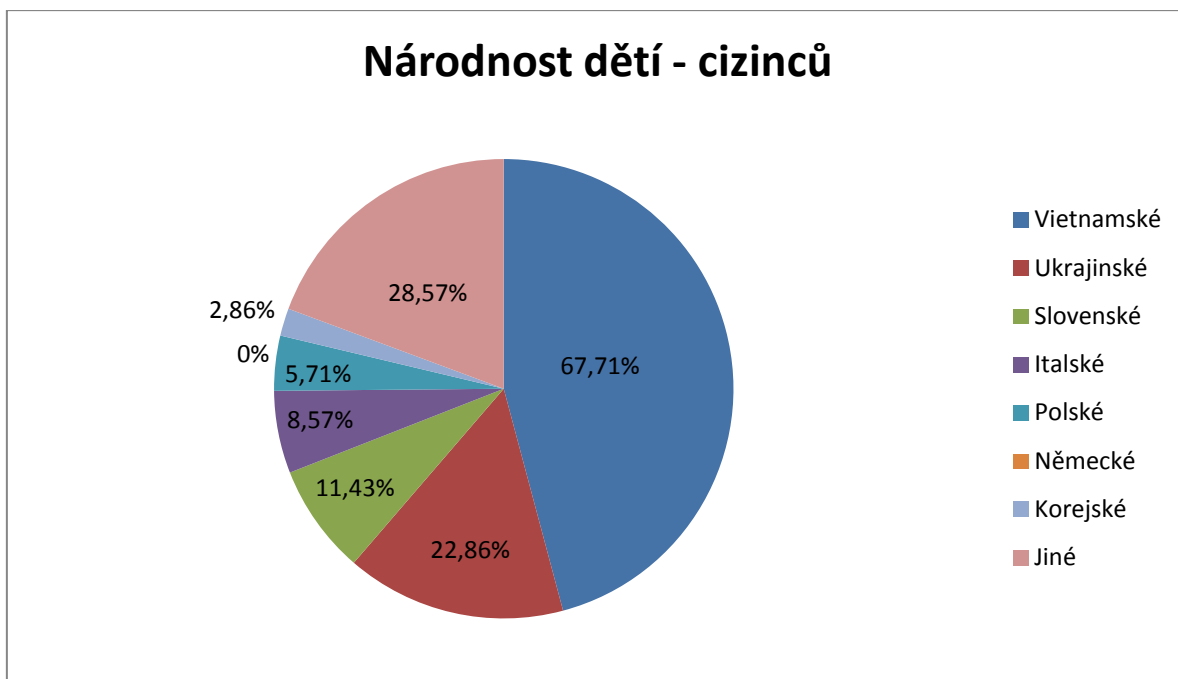
V další části dotazníkového šetření jsme zjišťovali, zda školní družinu navštěvuje cizinec. Tato otázka byla pro nás poměrně důležitá, jelikož jsme chtěli zjistit integraci dětí – cizinců ve školní družině. Z celkového počtu 63 respondentů odpověděli všichni, avšak cizinci měli pouze ve 36 školách, zbylých 27 škol cizince neměli ve školní družině. Tedy 1 – 2 cizince mělo 44,44% škol, dva a více cizinců 12,70% škol. Z toho můžeme odvodit, že návštěvnost cizinců v našem průzkumném šetření je 57,14%. Zbylých 42,86% cizince ve školní družině nemají. Tato otázka se pak odvíjela od těch následujících, jelikož 27 respondentů, kteří odpověděli, že cizince v družině nemají, na následné otázky odpovídali jen zřídka.

V následující otázce se ptáme vychovatelek na národnost cizinců ve školní družině

- **Otázka číslo 4 - Cizinci jsou národnosti?**

Odpověď	Odpovědi	Podíl
• Vietnamské	23	65.71%
• Ukrajinské	8	22.86%
• Slovenské	4	11.43%
• Italské	3	8.57%
• Polské	2	5.71%
• Německé	0	0.00%
• Korejské	1	2.86%
• Jiné. Jaké?	10	28.57%

Tabulka č. 5 - Národnost cizinců ve školní družině

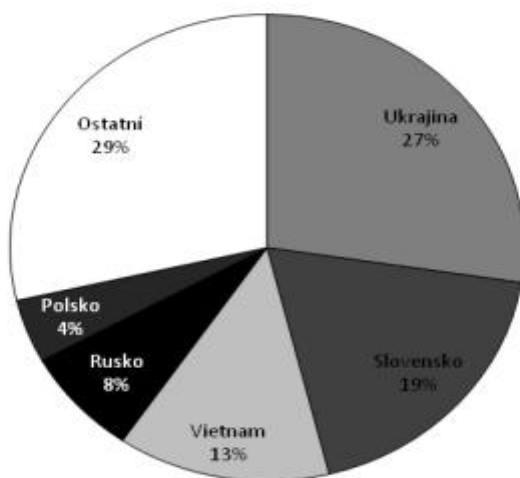
Graf č. 7 - Národnost cizinců ve školní družině.

Na tuto otázku odpovědělo 35 respondentů, zbylých 28 neodpovědělo, jelikož cizinec se ve školní družině nenachází. Je třeba věnovat pozornost tomu, že na tuto položku odpovědělo 35 respondentů, ale odpovědi když si sečteme, tak činí 51. Je to proto, že některá školní družina má 2 a více cizinců (na tuto otázku jsme se ptali v předešlém bodě). Nejvíce dětí – cizinců jsou Vietnamci, na tuto položku odpovědělo 23 vychovatelek – 65,71%.

Druhá nejčastější odpověď byla, že jsou národnosti jiné, než bylo v možnostech. Národnosti byli různé – kubánské, holandské, pakistánské, španělské, americké, chorvatské a ruské. Žádná národnost v kolonce „jiné“ se neopakovala, pouze pakistánská národnost byla psána dvakrát. Ukrajinská národnost činila 22,86% tedy 8 odpovědí. Na slovenskou národnost odpověděly 4 vychovatelky – 11,43%. Italská národnost měla 3 odpovědi – 8,57%. Polská národnost měla 2 odpovědi a 5,71%. Na předposledním místě v počtu odpovědí je korejská národnost s jednou odpovědí, tedy 2,86%. Nejméně odpovídaná položka byla národnost německá, na tuto položku neodpověděl žádný respondent.

Výsledky výzkumného šetření nás nijak nepřekvapily, jelikož dle Českého statistického úřadu mezi nejčastější státní občanství patří státní občanství Ukrajiny, Slovenska, Vietnamu,

Polska a Ruska. Zde jsou výsledky z Českého statistického úřadu, abychom mohli porovnat výsledky:⁶¹

Graf č. 8 - Porovnání našich výsledků a Českého statistického úřadu

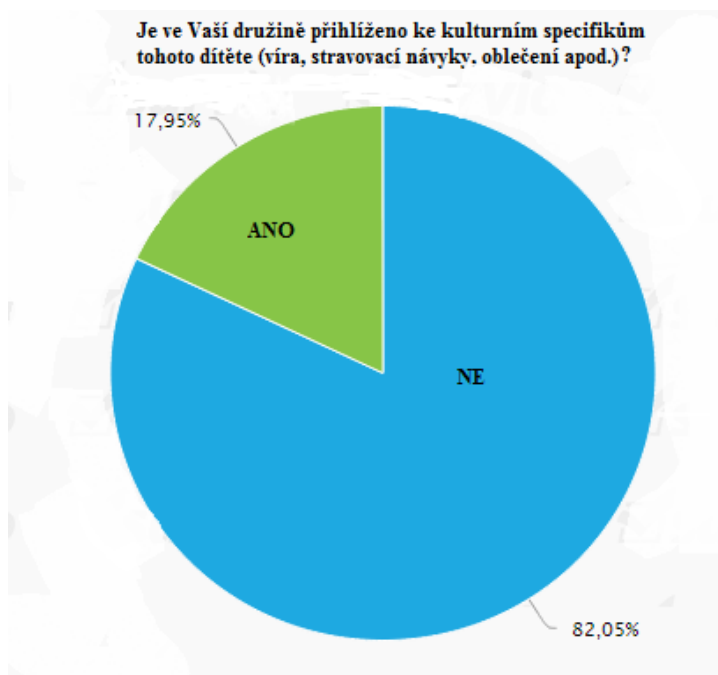
V další části dotazníkového šetření jsme zjišťovali, jak je ve školní družině přihlíženo ke kulturním specifikům dítěte – cizince.

- **Otázka číslo 5 - Je ve Vaší družině přihlíženo ke kulturním specifikům tohoto dítěte (víra, stravovací návyky, oblečení apod.)?**

Odpověď	Odpovědi	Podíl
● Ne	32	82.05%
● Ano, jak?	7	17.95%

Tabulka č. 6 - Je nahlíženo ke kulturním specifikům dítěte?

⁶¹ Český statistický úřad. Obyvatelstvo Cizinci v České republice[online]. [cit. 2014-04-03]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/D200491C12/\\$File/11181201.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/D200491C12/$File/11181201.pdf)

Graf č. 9 - Je nahlíženo ke kulturním specifikům dítěte?

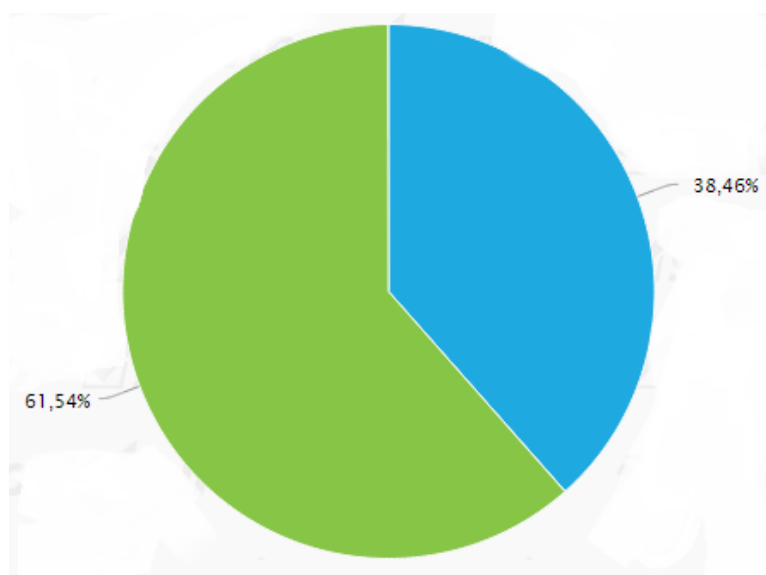
Většina respondentů odpověděla, že ve škole nepřihlíží ke kulturním specifikům žáka - cizince, jako je víra, oblečení a stravovací návyky. Tato otázka byla zodpovězena 39 krát. 82,05% byla odpověď „ne, škola nepřihlíží kulturním specifikům žáka – cizince“. Druhá možnost odpovědi „Ano, škola přihlíží“ odvětilo 7 respondentů z 39, tedy 17,95%. Přihlíží na děti – cizince ve stravování, jelikož některé národnosti nejedí maso, tak je k tomu ve škole nenutí. Určitý respondent uvádí, že mají ve školní družině Španěla, který je muslim, tudíž nejí vepřové maso. Tato odpověď byla nejčastější. V jednom případě respondent píše, že zohledňují oblečení dané kultury.

V další otázce zjišťujeme, zda se odlišuje komunikace s rodiči těchto dětí.

- **Otázka číslo 6 - Liší se komunikace s rodiči těchto dětí?**

Odpověď	Odpovědi	Podíl
• Ano	15	38,46%
• Ne	24	61,54%

Tabulka č. 7 - Liší se komunikace s rodiči těchto dětí?

Graf č. 10 - Liší se komunikace s rodiči těchto dětí?

Na tuto otázku odpovědělo 39 respondentů, z toho 61,54% odpovědělo, že se komunikace s rodiči – cizinci neliší. 38,46% čili 15 respondentů naopak tvrdí, že rozdíl v komunikaci s rodiči je. Je to nejspíš kvůli špatnému dorozumívání s nimi, jelikož neumí dobře náš jazyk.

- **Otázka číslo 7 - Mají tyto děti stejné oblíbené hračky?**

Odpověď	Odpovědi	Podíl
• Ano	36	94,74%
• Ne, prosím uveďte příklad.	2	5,26%

Tabulka č. 8 - Mají tyto děti stejné oblíbené hračky?

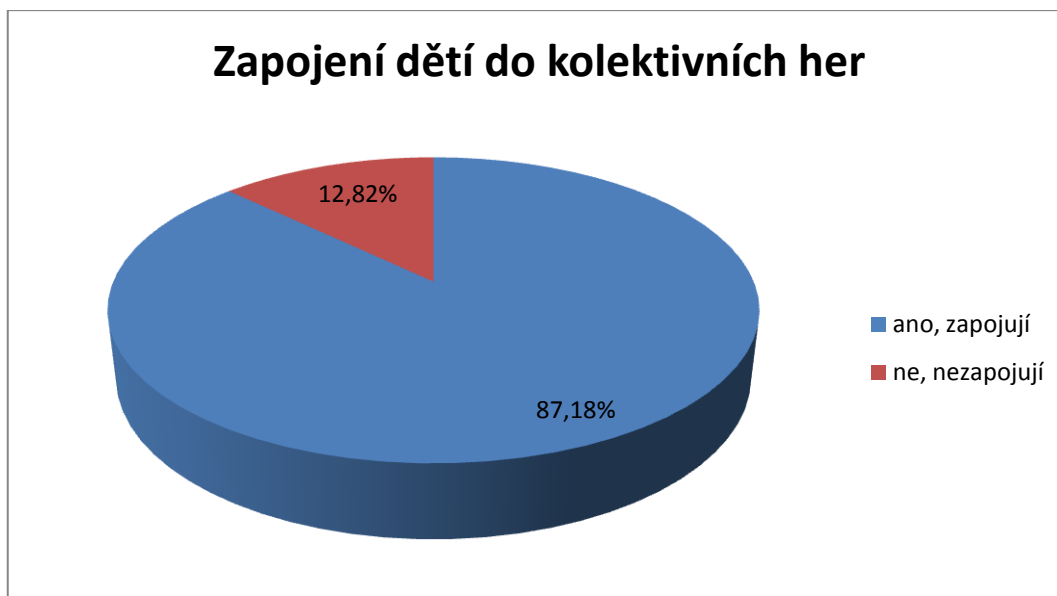
Na otázku odpovědělo 38 respondentů. 97, 74% bylo pro položku „ano“. Podle dotazníkového šetření mají téměř všechny děti, ať jsou jakékoliv národnosti, rádi stejné hračky. V kolonce „ne, prosím uveďte příklad, respondent píše, že za léta zkušeností v oboru může tvrdit, že všechny děti, i když byly jiné národnosti, mají rádi totožné hračky. Respondent tedy naznačil, že děti – cizinci mají stejné oblíbené hračky jako děti české. Díky tomu, že v kolonce „ne“ byla možnost na rozepsání, tak ji označil. Na položku „ne“ odpověděl pouze jeden respondent, bohužel však neuvedl příklad hry.

V další části dotazníkového průzkumu jsme se ptali, zda si děti – cizinci aktivně zapojují do kolektivních her.

- **Otázka číslo 8 - Zapojují se aktivně do kolektivních her?**

Odpověď	Odpovědi	Podíl
• Ne	5	12,82%
• Ano, prosím uveďte oblíbenou hru dítěte dané země	34	87,18%

Tabulka č. 9 - Zapojení dětí do kolektivních her

Graf č. 11 - Zapojení dětí do kolektivních her

Na otázku odpovědělo 39 vychovatelek. Výsledky šetření ukázaly, že 87,18% dětí se zapojují do kolektivních her s českými žáky, tudíž není problém v adaptaci žáka – cizince. Podle vychovatelek se nezapojuje 12,82% dětí. Dle mého názoru jsou to velice dobré výsledky. Oblíbené hry respondenti uvedli kolektivní hry, jako je pexeso, lego, kostky, karty, puzzle, tvořivé hry, stavebnice, skládačky, kreativní tvoření.

Mezi kolektivní sportovní hry mají v oblibě skákání přes lano a gumu, míčové hry, vybíjená, kopaná. Spousta respondentů napsala, že děti – cizinci mají rádi všechny hry, které se běžně hrají ve školních družinách.

- **Otázka číslo 9 - Jaký přínos přináší českým dětem cizinec v kolektivu?**

Smyslem zařazení této otázky do dotazníku bylo zjistit, jaký je přínos dítě – cizinec pro české děti. Co se české dítě dozví, jaké nové věci mu dítě cizinec řekne. Tuto otázku jsme nechali volně na rozepsání pro respondenty, jelikož jsme chtěli zjistit co nejvíce informací. K otázce se vyjádřilo 34 respondentů.

Respondenti nejčastěji odpovídali následovně. Český žák se dozví nové poznatky, naučí se lépe vnímat. Bude tolerantnější k lidem z jiné kultury. Pozná novou kulturu, životní styl a dozví se nové věci, jako jsou tradice, písničky, říkanky. Český žák si zvykne na cizince, tudíž bude menší riziko rasismu. Český žák vidí velkou ctížádostivost a pečlivost žáka –

cizince. Má možnost vnímat sociokulturní rozdíly, zvyknout si na „jinakost“. Přínos je v oblasti multikulturní výchovy, poznávají různá specifika. Seznámení se s danou zemí víc, než mají možnost z knížek či z televize, mají možnost ptát se na věci, které je přímo zajímají. Při oslavách různých svátků a tradic, kdy si děti navzájem vyměňovali zkušenosti, se divili, co je v dalších zemích jinak. Díky tomu se ukázalo, kdo má sociální citění.

Uvědomili si, že nejsou na světě sami. České děti jsou k těmto dětem více empatické, ochotné vždy pomoci, když je třeba. Jsou schopni akceptovat dítě s viditelně jiným vzhledem a jménem. V případě komunikace se děti rády učily nová slovíčka pro ně dosud neznámá, často vznikaly velmi legrační situace při opakování výslovnosti.

Z vyhodnocení této otázky vyplývá zajímavá skutečnost, že začlenění dítěte – cizince do kolektivu dětí je pro ně velkým přínosem, jelikož se dozvědí nové věci ohledně kultury, naučí se být empatické. Jak se zmiňoval i určitý respondent, je to přínos i v oblasti multikulturní výchovy.

- **Otázka číslo 10 - Vnímáte ztížení podmínek Vaší práce, když je cizinec v kolektivu?**

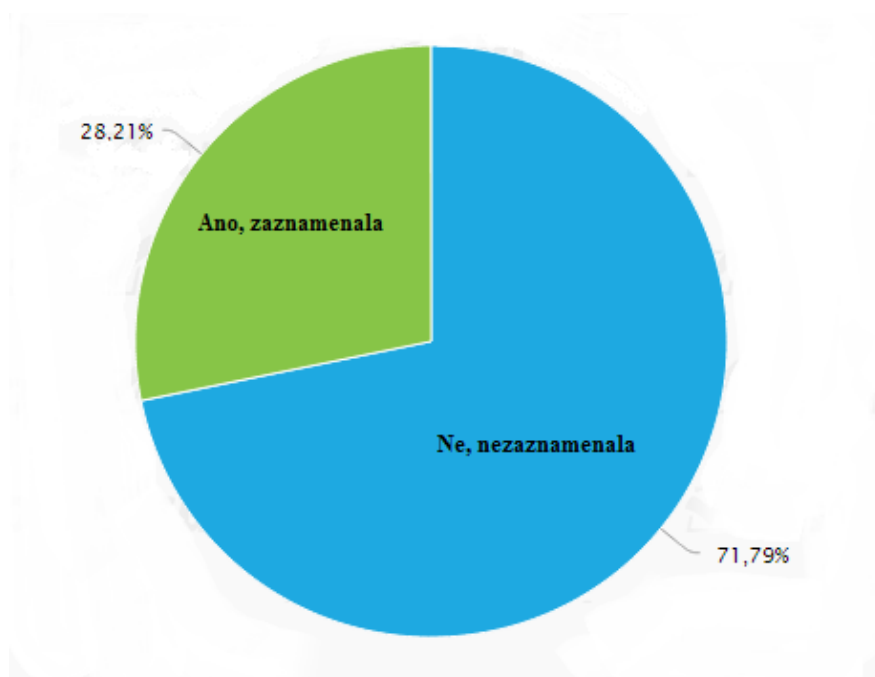
Další část dotazníku byla věnována tomu, zda je pro vychovatele přítomnost žáka – cizince ztížení pracovních podmínek. Odpovědělo 37 respondentů. Ztížení podmínek zaznamenávají pouze dva respondenti, kteří poznamenali, že je obtížně začlenit žáka – cizince do kolektivu dětí, hraje si osamocen. Často vychovatelé museli bádát, co jím cizinec chtěl sdělit, jelikož používal výrazy, které v souvislostech nedávaly smysl. Ostatních 35 respondentů nezaznamenává ztížení podmínek. V jednom případě respondent píše, že děti – cizinci jsou velice oblíbené v kolektivu a více poslouchají jak české děti. Často v našem dotazníkovém průzkumu nacházíme, že cizinci jsou skromnější. Dle respondentů české děti příliš nevnímají rozdílnost a děti – cizinci jsou zcela začleněné mezi ostatní děti. České děti je berou jako kteréhokoli jiného spolužáka či kamaráda a nedělají rozdíly.

Otázka číslo 11 - Zaznamenala jste rozdíl v chování mezi českým a cizím dítětem?

Pokud ano, doplňte, prosím, jaký.

Odpověď	Odpovědi	Podíl
• Ne.	28	71.79%
• Ano, co jsem zaznamenala?	11	28.21%

Tabulka č. 10 - Zaznamenání rozdílu mezi českým a cizím dítětem.

Graf č. 12 - Zaznamenání rozdílu mezi českým a cizím dítětem.

Na tuto otázku zodpovědělo 39 vychovatelek. 28 odpovědí bylo na položku „ne, nezaznamenala“ – 71,79%, a 11 odpovědí na „ano, zaznamenala“. Ti, co zaznamenali rozdíl v chování, psali, že cizinec je méně komunikativní, ale zato je urputnější a vytrvalejší, má větší snahu v pracovitosti a snaze uspět. Lépe respektuje autoritu. Je hodnější, klidnější, vděčnější, snaží se co nejmíň na sebe upozorňovat. Některé projevy, které dítě bralo jako normální, vychovatelkám připadalo nevhodné a někdy i nepochopitelné, ale částečně to mohlo být výchovou rodičů.

Poslední otázka v dotazníkovém šetření se tázala na to, kde se žáci – cizinci nejčastěji vyskytují, zda jsou ve skupince dětí, s kamarádem či jsou sami.

Otázka číslo 12 - Tyto děti se nejčastěji vyskytují:

Odpovědělo 38 vychovatelek. Podle nich se 68,18% dětí – cizinců objevuje nejčastěji ve skupince dětí, s nejlepším kamarádem je 21,80 % a 10,02% dětí je samo.

Graf č. 12 - Kde se nejčastěji děti – cizinci vyskytují

6 Interpretace výsledků výzkumného šetření

Hlavním cílem práce bylo zjistit, jak se děti – cizinci integrují do školní družiny. V odevzdaných dotaznících jednoznačně převládá pozitivní duch a naprostá většina odpovědí na položené otázky je kladná. Návštěvnost cizinců v našem průzkumném šetření byla 57,14%. Žáci – cizinci nejsou diskriminováni, české děti je bez problému přijímají mezi sebe. Nedělají rozdíly mezi českými a cizími spolužáky. Vysoce pozitivně lze hodnotit fakt, že žáci – cizinci jsou velkým přínosem pro kolektiv českých dětí. Český žák pozná novou kulturu, tradice, jazyk, mají možnost se ptát malého cizince na otázky, které by se nedozvěděli z médií. Učí se vnímat sociokulturní rozdíly, jsou více empatičtí.

Překvapilo nás, jak často respondenti zmínili, že žáci - cizinci jsou skromnější a pracovitější. Nejvíce cizinců bylo z Vietnamu a Ukrajiny, což odpovídalo statistikám Českého statistického úřadu. Ke kulturním specifikům dítěte není většinou přihlíženo. V případě, že je přihlíženo, tak je to ve stravování a v oblečení. Komunikace s rodiči těchto dětí se obzvláště neliší od komunikace s českými rodiči. Komunikace se lišila jen v případě, když rodič neuměl vůbec česky. Z výzkumného šetření jasně vyplynulo, že děti – cizinci mají rádi naprosto stejné hry a hračky, jako české děti. Žáci - cizinci nemají problémy se začleňováním do kolektivu a kolektivních her. Snaží se co nejméně se odlišovat od ostatních dětí v chování. Méně na sebe upozorňuje.

Na otázku, zda respondenti vnímají ztížení pracovních podmínek, když je cizinec v kolektivu, bylo téměř ve všech případech zodpovězeno, že nevnímají ztížení pracovních podmínek. Jak už jsme psali výše, žák – cizinec je spíše zdrženlivější. Nevybočuje z kolektivu, raději se drží stranou. Respondenti ze 71,79% nezaznamenali rozdíl, mezi chováním českého a cizího dítěte. Zbylých 28,21% zaznamenali rozdíl, avšak pouze v pozitivním duchu. Jsou pracovitější, vděčnější, mají větší snahu uspět. Lépe respektují autoritu k vychovateli. Jeden respondent dokonce napsal „*Je vděčnější, pracovitější, slušnější. Je vzorem pro ostatní děti*“

Tyto děti jsou nejčastěji ve skupince dětí a s nejlepším kamarádem. Pouze jednou se objevilo, že je dítě samo. Tímto průzkumem jsme tedy odpověděly na naše výzkumné otázky, které jsme si na začátku tohoto šetření kladli za cíl zjistit.

ZÁVĚR

Předložená bakalářská práce prezentuje souhrn informací, které souvisí se začleněním žáků – cizinců do školní družiny. V teoretické části práce v první kapitole jsme si kladli za cíl vymezit pojem družina, jaké jsou její funkce, cíle a obsah činností. Zabývali jsme se, jaká je osobnost vychovatele, jakou musí mít kvalifikaci, aby toto povolání mohl vykonávat.

Na tuto kapitolu navazuje kapitola druhá, kde se věnujeme integraci imigrantů v České republice. Na začátku kapitoly jsme definovali pojem „imigrant“. Tento pojem jsme vysvětlili. V třetí kapitole jsme vymezili, jaké jsou druhy pobytů, které jsme také popsali. Zabývali jsme se cizinci v Olomouckém kraji. Podle Statistického úřadu České republiky jsme zjistili, jací imigranti se zde vyskytují nejčastěji. Zabývali jsme se vzděláváním imigrantů. Zjišťovali jsme, jaký je vztah mezi žákem, školou a učitelem.

V praktické části bakalářské práce jsme pomocí dotazníku prováděli průzkumné šetření. Naše dotazníky byly určeny pro paní vychovatelky z Olomouckého kraje. Cílem bylo zjistit, jak je na děti – cizince pohlíženo ze strany vychovatele i českých dětí. Z tohoto průzkumu vyplynulo, že žáci – cizinci se velice dobře začleňují do kolektivu českých dětí. Dle respondentů jsou tyto děti snaživější, skromnější a cílevědomější. Zbytečně na sebe neupozorňují, aby „nevyčnívali“ z kolektivu. Jsou velkým přínosem pro české žáky, jelikož se dozví nové poznatky o dané kultuře.

Hlavní přínos bakalářské práce spatřujeme v tom, že výsledky průzkumu nám ukázaly, že české děti jsou empatické vůči cizím žákům a neberou za problém přijmout cizího žáka mezi sebe. Přínos vidíme i v tom, že pro vychovatele není přítomnost žáka – cizince ztížení pracovních podmínek.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Literatura

BLÁHA, Václav. *Výchova mimo vyučování na základních školách*: Praha 1984. 116 s. Bez ISBN.

CÍLKOVÁ, Eva a Petra SCHÖNEROVÁ *Náměty pro multikulturní výchovu. Poznáváme jiné národy*. 1. vydání. Praha: Portál, 2007, 168 s. ISBN 978-80-7367-238-6.

DRBOHLAV, Dušan a kol. *Migrace a (i)migranti v Česku. Kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?* 1. vydání. Praha 2010. ISBN 978-80-7419-039-1

HÁJEK, Bedřich a Jiřina PÁVKOVÁ. *Školní družina*. 3. vydání. Praha: Portál, 2011, ISBN 978-80-7367-900-2.

HÁJEK, B., B., HOFBAUER a J.PÁVKOVÁ *Pedagogika ovivňování volného času, Trendy pedagogiky volného času*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-262-0030-7.

HOLEYŠOVÁ, Anna. *Zájmová činnost ve školní družině*. 1. vydání. Praha: Portál, 200, 232 s. ISBN 978-80-73-67-586-8.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

KROPÁČOVÁ, Jitka. *Výuka žáka s odlišným mateřským jazykem*. 1. vydání. Olomouc, ISBN 80-244-1511-9.

KŘOVÁK, Jiří. *Cizinci v České republice 2001*. Praha: Scientia, 2001. ISBN 80-7223-652-0

NĚMEC, Jiří a kol. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času. Pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2002. ISBN 80-7315-012-3.

NOVOTOVÁ, Jitka. *Škola v dialogu kultury, pedagogiky i společnosti*. Liberec, 2008. ISBN 978-80-7372-414-6.

PLISCHKE, Jitka. *Výuka žáka s odlišným mateřským jazykem z hlediska přípravy učitele*. 1. vydání. Olomouc, 2008, ISBN 978-80-244-2162-2.

PRŮCHA Jan. *Interkulturní psychologie*. 2. vydání. Praha: Portál 2007. ISBN 978-80-7367-280-5

PRŮCHA, J., J. MAREŠ a E. WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. 4. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2003, 322 s. ISBN 80-71-78-772-8

PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova: příručka (nejen) pro učitele*. 1. vydání. Praha: Triton, 2006, 263 s. ISBN 80-7254-866-2.

PRŮCHA, Jan. *Multikulturní výchova: teorie - praxe - výzkum*. 1. vydání. Praha: ISV, 2001, 211 s. ISBN 80-85866-72-2.

RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, TRBOLA Robert a kol. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 2009. ISBN 978-80-7419-023-0.

SAMOSTATNÉ ODDĚLENÍ SPECIFICKÝCH STATIK OBYVATELSTVA, *Život cizinců v ČR*. Praha. 2005. ISBN 978-80-250-1895-8.

SARTORI, Giovanni. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci. Esej o multietnické společnosti*. 2. Vydání. Praha: Dokořán 2001, 146 s. ISBN 978-80-7363-380-6.

ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Menšiny a migranti v České republice: [my a oni v multikulturní společnosti 21. století]*. 1. vydání Praha: Portál, 2001, 200 s. ISBN 80-7178-648-9.

ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. 1. vydání. Praha. Portál 1998. ISBN 80-7178-285-8.

TYRPEKL, Jaroslav a Milada ZEDNÍKOVÁ. *Cizinci v České republice 2004*. Praha: Český statistický úřad, 2004, ISBN 80-250-0858-4.

VÁŽANSKÝ, Mojmir, *Základy pedagogiky volného času*. 2. vydání Brno, 2001, ISBN 80-86384-00-4.

Související právní předpisy

ČESKO. Zákon č. 561 ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: Sbírka zákonů České republiky. 2004, částka 190, s. 10266. Dostupný také z: < <http://aplikace.msmt.cz/Predpisy1/sb190-04.pdf>>

Internetové portály

Clanky.rvp.cz. NETOLICKÁ DANUŠE. Změny v zákoně o pedagogických pracovnících [online]. [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/n/16527/ZMENY-V-ZAKONE-O-PEDAGOGICKYCH-PRACOVNICICH.html>

Český statistický úřad. Život cizinců v ČR [online]. [cit. 2014-02-24]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/zivot_cizincu_v_cr_20101209>

Český statistický úřad. Obyvatelstvo podle pohlaví, rodinného stavu a podle národnosti a věku[online]. [cit. 2014-02-03]. Dostupné z:
<[http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/AA002CD1F4/\\$File/7000CZ071_OBKR601.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/AA002CD1F4/$File/7000CZ071_OBKR601.pdf)>

Inkluzivní škola.cz: Pedagogika aneb cizinec ve třídě[online]. [cit. 2014-03-04]. Dostupné z:
<www.inkluzivniskola.cz/cizinec-v-bezne-tride-aneb-pedagogika/cizinec-v-bezne-tride-aneb-pedagogika>

Integracnicentra.cz: Charakteristika projektu[online]. [cit. 2014-21-03]. Dostupné z:
<<http://www.integracnicentra.cz/Onas/InformaceOProjektech.aspx>>

Český statistický úřad. Obyvatelstvo Cizinci v České republice[online]. [cit. 2014-04-03]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/D200491C12/\\$File/11181201.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/D200491C12/$File/11181201.pdf)

Příloha č. 1: Dotazník

Dotazník:

Dobrý den, milé paní vychovatelky. Jmenuji se Martina Dubová a jsem studentkou Univerzity Palackého v Olomouci, obor Vychovatelství. Prosím Vás o vyplnění tohoto dotazníku, který slouží k rozboru dat pro mou bakalářskou práci. Téma mé bakalářské práce je „Začlenění dětí cizinců v družině“. Dotazník je anonymní a Vaše odpovědi budou sloužit pro mou bakalářskou práci (praktická část). Děkuji Vám za ochotu a za čas, který jste dotazníku věnovala.

Kontakt: dubova28@seznam.cz

1) Má délka praxe je?

- 1 – 5 let
- 5-10 let
- 10-20 let
- více

2) Umístění Vaší školy je:

- Centrum města
- Sídliště
- Okrajová část
- Vesnice

3) Navštěvuje Vaší školní družinu cizinec?

- Ano, 1-2 cizinci
- Ano, 2 a více cizinců
- Ne

4) Cizinci jsou národnosti:

- Vietnamské
- Ukrajinské
- Slovenské
- Italské
- Polské
- Německé
- Korejské
- Jiné. Jaké?

5) Je ve Vaší družině přihlíženo ke kulturním specifikům tohoto dítěte (víra, stravovací návyky, oblečení apod.)

- Ano, jak?
- Ne

6) Liší se komunikace s rodiči těchto dětí?

- Ano
- Ne

7) Mají tyto děti stejné oblíbené hračky?

- Ano
- Ne, prosím uveďte příklad

8) Zapojují se aktivně do kolektivních her?

- Ano, prosím uveďte oblíbenou hru dítěte dané země.
- Ne

9) Jaký přínos dává českým dětem cizinec v kolektivu?

-
-

10) Vnímáte ztížení podmínek Vaší práce, když je cizinec v kolektivu?

-
.....

11) Zaznamenala jste rozdíl v chování mezi českým a cizím dítětem? Pokud ano, doplňte, prosím, jaký.

- Ne
- Ano, zaznamenala jsem
.....
.....

12) Tyto děti se nejčastěji vyskytují:

- Ve skupince dětí
- S nejlepším kamarádem
- Je samo

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Martina Dubová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	PhDr. Jitka PLISCHKE, PhD.
Rok obhajoby:	2014

Název práce:	Začlenění dětí - cizinců ve školní družině
Název v angličtině:	Integration of children - foreigners in after – school club
Anotace práce:	Bakalářská práce pojednává o souhrnu informací, které souvisí se začleněním žáků – cizinců ve školní družině. V teoretické části jsme se zabývali školní družinou, jaké jsou její funkce a cíle. Zjišťovali jsme, integraci cizinců v České republice a Olomouckém kraji. V praktické části jsme realizovali průzkum, ve kterém jsme zjišťovali jak se děti – cizinci adaptují ve školní družině.
Klíčová slova:	Imigranti, školní družina, integrace, vzdělávání cizinců, vychovatel
Anotace v angličtině:	The thesis deals with summary information related to the inclusion of pupils - foreigners after-school club. In the theoretical part we dealt with after-school clubs, what are its functions and objectives. We examined the integration of foreigners in the Czech Republic, Olomouc Region. In the practical part, we implemented a survey in which we examined how children - foreigners adapt after-school club.
Klíčová slova v angličtině:	Immigrants, after - school club, integration, education of foreigners, educator
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Dotazník
Rozsah práce:	49 stran + 3 stránky příloha
Jazyk práce:	Český jazyk